

A szerkesztő lakása:

Rimaszombat, Főter. Ide vagy a főmunkatárs czimére intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bélyegtelen levelet nem fogadunk el.

Kéziratot nem adunk vissza.

Az előzetes díja:

Egész évre 8 korona
Fél évre 4 korona
Negyedévre 2 korona

Tanítóknak egész évre 4 kor.
fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 20 fillér.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadó-hivatal:

Rimaszombat, Pokorágyi-utca
I. szám a a könyvnyomdában
— Ide intézendők a kiadóhivatali illető előrefizetés, hirdetés, nyilttér és egyéb felszólalások.

A hirdetés díja:

Egy háromhasábos petítor térfogata 12 fillér.
Bélyegdíj minden beiktatás után 60 fillér.

Nyilttér

Egy sor 40 fillér.

Előfizetést elfogad a „Gömör-Kishont“ kiadóhivatala, nemkülönben minden hazai postahivatal, az előfizetés legezelszerűbben posta-utalvány útján eszközölhető. — **Hirdetést** csak a kiadóhivatal vesz fel.

Ninesen halál.

A mily jól esik a véres harcok rettenetes zaja s még rettentőbb jalkiáltásai után az általános ohaajtott béke s a hosszú, zordon tél után a szelid fuvalmakkal teljes kikelet; ép oly jól esik húsvét reggelén a megnyílt sir felett látni új életet, hallani a tulvilág édes zenéjét, tele tüdővel szívni a halhatatlanság és öröklét reményét s megittasulva általa azt kiáltani a néma sírokba: van feltámadás, van élet a síron túl. . . mit keresnénk tehát a holtak között az élőt?

Kétkeltek talán egy feltámadás és halhatatlanság lehetőségében; kétkeltek a Jézus feltámadásában? Jól van, hát jertek ide Tamással és tapogassátok meg az ő sebhelyeit, a melyekből még most is az emberiség iránti szeretet vére csepeg, a melyeket az emberek átka vágott s a melyeknek tátongó nyílásaiból áldás, imádság bocsánát eseregdez, és nézettek körül az elfogulatlan bíráló szemüvegén és meg fogjátok látni annak a kiomlott vérnek egyes atomjait ma is szerte szét a világban mindenütt, a hol nemes, nagy eszméktől, szeretetteljes megbocsátani kész érzelmektől vannak áthatva a szívek, mert ezeknek csomópontja az ő kezében van, ezek tenyészetenek az ő lelke ad esőt és napsugárt ma is. Nincs-e tehát igaza az írásnak, hogy a Jézus feltámadott, hogy az Ur nem hagyta az ő szentjét a koporsóban? Vagy nem halljátok-e szavát ma is a Jákób kutjánál, midőn a magába szállás esendes óráiban az üdvösség igazi forrásából akarnátok meríteni s keressétek a lajtorját, a melyen az élő Isten színe élbe juthatnátok . . . és megeseendőül lelketekben feledhetlen figyelmeztető-

T Á R C Z A.**Gábor bátya.**

— Elbeszélés. —

Irta: Bodon József.

Nagyon kétes értékű szerencse volt rám nézve, hogy Gábor bátyáinkhoz én járogattam be elindulásunk előtt, nógatni, siettetni, rendkívül lassu készülődését.

Nem az öreg ur miatt mondom ezt. A világért sem. Egészen más oka van ennek. Valamint az ő tempós czihelődését is olyan ok idézte elő, melyen segíteni nem tudott, vagy nem volt hozzá polgári bátorsága. A közvélemény ezt az utóbbit fogadta el.

Némelykor nagyon különös helyzetben találtam a jobb sorsra érdemes öreget. A sok közül hadd álljon itt az a derült kép, mely Cuttl kapitányt juttatta eszembe, az ő kampós kezével és utána hajított kalapjával.

Az öreg ur szobájában először is két szörnyen vörös emberi talp ötlött a szembe egy szombat délután. A talp előtt s azzal elválaszthatatlan összefüggésben egy térdeplő nőszemély rátermett tenyerekkal súrolta a padlót. Munkája közben, ugy fél hangon dalolt valami nótát a babájáról, meg a kaszánya ablakáról. Ebből azt következtettem, hogy a szobában senki sincs a leányon, a nagy dézsán meg a szalma-esutakon kívül.

Csalódtam. A meleg víz szürkés párázatába mint valami gomolygó felhőbe burkoltnan üldögélt Gábor bátyánk egy nádszéken, felhuzott lábakkal, közel az ablakhoz. Újságot olvasott.

A vizes padlón, a köpor törmelék és esutak maradványok között, ugy tünt föl, mint egy zátonyra került hajótörött. Azzal a szerencsés különbséggel mégis, hogy körülötte nem zúgtak a tenger sós hullámai. Csak az izmos Panka leányzó félhangú nótája, meg a szalma-esutak szerény hangjai folytak körül.

Köszönéseimre a nóta ketté szakadt. Gábor bátyánk pedig pápaszeme felett pillantva az ajtó felé, elmosolyodott és készülteket tett a zátony elhagyására.

De ekkor a szomszéd szoba ajtaja hirtelen megnyílt és éles asszonyi hang hasított keresztül a meleg víz párázatán: „Pokróczot teríteni le!“

Az öreg ur, mint egy jól idomított vizsla, esőndesen visszahuzta lábait és sunyi módon pislogva felém, keresztényi türelemmel várakozott, míg a két szörnyen vörös emberi talp függőleges állásba helyezkedett és pokróczot terített a zátonytól a küszöbíg, az elengedhetetlen dohogás morgás kíséretében.

Hogyan rekedt az öreg ur azon a nádszéken, felhuzott lábakkal, újságot olvasgatva, én bizony nem kér-

se: „Isten lélek, és a kik őt imádják szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“ — Vagy midőn megejt a világ kufár szelleme és esodás szárnyakon felvisz arra a magas hegyre, a honnan a világ összes tartományait beláthatod és hízlegőleg mondja: „ime mindezeket neked adom, ha leborulva imádsz engemet.“ Ki az, a ki ilyenkor is hátad mögé áll és visszatart a szolgáléklüségétől, a világi érdekek bálványimádásától, ki más mint a feltámadott Jézus, a ki itt jár-kelet közöttünk az élet pusztájában s figyelmeztet, mint Márthát: „egy a szükséges dolog; keressétek Istennek országát; nemesak kenyérrel él az ember; csak a te uradat Istenedet imádd.“ És ti eltudnátok feledni, eltudnátok temetni őt? Jól van, hát temessétek el, hát feledjétek el, a kik nem vagytok méltók reá, a kik nem tudjátok megérteni őt, de hagyjátok legalább sírjához közelíteni azokat, a kikben még él a kegyelet érzése a Jézusból szerte áradt világholdogító igazságok iránt. Ne mondjátok rajongóknak azokat, a kik minden húsvét reggelén balzsamot visznek sírjához és hitők szemével látják feltámadását, látnak megnyilatkozott egeket sírja felett. Hagyjátok meg édes hitünkben bennünket, kik a tanítványokkal együtt hirdetjük: „feltámadott az ur, bizonyára feltámadott.“ Ti nektek ez a hit boldogságnak látszik, mi nem tudunk megválni tőle, mert ebben látjuk fensőbbiségünk, emberi méltóságunk kifejezését. De ne hogy tévedésben legyetek hitünk fölől, sietünk kijelenteni, hogy nekünk a feltámadott Jézusból csak a lélek kell, mert a lélek az, a mely megelevenít, a test magában nem használ semmit, mi azok közé tartozunk, a kik nem látnak — és hisznek.

dezem. De ő nyilván szükségét érezte némi magyarázatnak, mert így szólt:

— Nagyon szeretem ezt a kis odúmat, hát még ilyenkor is legszívesebben vagyok benne.

— És tudsz olvasni a Panka nótázása mellett?

— Kialkudta, mikor beszegődött, hát már megszoktam.

Egy őszi napon, ugy elején ennek az évszagnak, szintén én mentem be érte. Nagy munkában találtam az öreget. Egy régi, hatalmas szekrény háta mögül czibálta kifelé a vadász dökáját, szörnyen összegyűrődve, portól és pókhálótól elborítva. A pocékká tett kabáttal a kezében mondta:

— Kihuzta ezt a vén, otromba szekrényt, bedobta a kabátomat melléje, aztán visszatolta.

— És hogyan akadtál rá?

— Hija! Ki kell kutatom minden zeget-zugot, még az egérlukba is be kell pillantanom, ha czélt akarok érni. E magyarázat után újra a kutatáshoz látott, még pedig meglepő eredménnyel.

A kézi seprőhöz hasonló sörtevel díszített kalapja az ágy alul került ki, aránylag rövid keresgélés után, mert az öregnek nagy jártassága volt már a rejték helyek fölkeresésében.

Mig a sok viszontagságon átesett kalapot, az ágy elé hasalva, fújás és szuszogás között bottal piszkálgatta kifelé, gyakorlott szeme újabb felfedezést is tett a kanapé alatt. Kétkeményre tömött dohánycsökjét onnan gurította ki a bot segédelmével.

E fáradságos munkája közben nem szólt semmit. Csak mikor a táskája eltűnése is megállapítható volt, fejezte ki keserű tapasztalatát ezzel a két szóval: „Mindent eldugott.“

E megjegyzésével különben nem mondott semmit; mert a nélkül is szemmel látható volt, hogy „mindent eldugott.“

Kurta száru tajt-pipája az ágyból, szilvóriumos kis kulaca a szekrény fenekéről került elő. (Egy viseltes czipőbe volt elrejtve, mire Gábor bátyánk azt az észrevételt tette, hogy a czipő uj rejték hely, eddig nem volt gyakorlatban.)

A kis kulacs szerencsés fölfedezése után azt hittük, hogy már minden ezék-mókja együtt van. Csalódtunk. Még mindig hiányzott valami: a zsebkendő. Mit csinál a nélkül a „Köris moesár“ fojtós kapazkodóján, vagy a „Pincze fejezet“ mohos sziklá között, melyek ugy vannak össze-viszta hányva, mintha az ördög szántotta volna fel, valami veszekedett ekével.

— Kérj, — mondtam, a helyzet ismeretében nem minden merészség nélkül.

A szellemnek, a léleknek feltámadását, halhatatlanságát hirdetjük mi, a léleket, a mely Isten-től született, s a mely képes meggyőzni a világot, a mely kitör a koporsóból és eget kér. És hogy kitör, bizonyosága az a szabadelvű áramlat, a mely ma Kárpátoktól Adriáig végig zúgja a magyar társadalmat, fenhangon hirdetve a csüggedőknek, hogy az emberek hiszékenységére számító fondorlat lezárhatja egy időre az örök igazságok szeméit, köveket hengerithet sírjukra és öröket állíthat fölójök, hogy valahogy fel ne ébredjenek, de ha eljön a lelkek ébredésének órája, nincs erő, a mely feltartóztathassa őket. „zúgva, bögyve török át a gátat“, szétriasztják az öröket, a közélet minden zugába tavaszi napfényt lövelnek s hirdetik még a háztetőkről is: ninesen halál, feltámadunk!

De hát az a lélek, a mely a tied, a mely a te éltedet, gondolkodásodat, akaratodat szabályozza; az a lélek, a melynek segítségével feltudsz emelkedni a szenvedéseken, a mely széttepeti veled a kísértések hálóit, a melynek segítségével a nyomoruság köveit a jólét és közboldogság kenyerevé változtathatod s minden pillanatban ég felé szárnyalhatsz, számíthat-e halhatatlanságra, feltámadásra? „Igen! az örökkévaló Isten az ő örökkévalóságából ad mindazoknak, a kik ő benne élnek.“ A ki Istenhez köti hitét, lelkét, meggyőződését, a ki át van hatva a tudattól, hogy az ő lelke az örökkévaló lélek kisugárzása, az a halál után sem szakadhat el a maga fényforrásától, az a sugár, melynek ő volt a birtokosa, visszatér a maga tűzhelyéhez, de nem alszik ki, hanem a világnak egy más pontján üti ki magát.

Ne dobjátok el tehát a feltámadás reményét.

Az öreg megvakarta a fejét azon a tájon, hol még egy kis szürkülő haj fedte, és nem szólt semmit. De még a lélektanban járatlan ember is leolvashatta arczáról a választ: „Könnyebb azt kimondani, mint megeselekedni.“

Szorgosan összekutatgatta bánatos külsejű kabátjának és minden rendű és rangú ruháinak a zsebeit. Ez a buzgóság, ez a mohó keresés minden szónál hívebben kifejezte, hogy mód nélkül szeretné elkerülni a kérés nehéz feladatját.

Es a dökája zsebéből diadalmas arczal húzott ki egy, isten tudja mikor benne feledett zsebkendőt. Ez azonban, külseje után ítélve: puskatörő, kepeza vagy más efféle is lehetett.

A fölfedezés első pillanatában annak is megörült a jó bátya, mert kétségtelenül több volt a semminél ez is. De alaposabb megvizsgálás után kételyek támadtak benne, hogy ilyen izét talán még sem hozhat magával. Hátha még a vaddisznó is szimatot kap tőle és vissza tör.

— Kérj! — Nógattam újra.

Gyönyörűség volt nézni, a mi most történt. Az öreg kemény elhatározással lépegett a szomszéd szoba ajtajához. Járása biztos és egyenes, magatartása szokatlanul bátor, sőt majdnem hetyké volt. Csak ugy hízott, dagadt bennem a férfi önérzet, a mint szememmel követtem e pompis lépéseket.

De közvetlen az ajtnál némi ingadozás mutatkozott az öregen. Mint mikor a borbély törülközőbe esavart foghuzó vasával megáll az ember előtt.

Az ajtót esőndesen nyitotta fel és lágy, kérő hangon beszélt. Nem lépett be, csak beszélt.

En nem láhattam semmit az ajtó mögött. De némely dolgokat látni nem is szükséges, azért egészen tisztán, hü képet alkothat róla magának az ember. Ilyen volt ez a zsebkendőjelenet is. A Gábor bátyánk gyors visszahúzódása, megnyult arca, kis bizonyos szemöldökének fölfrántása a homloka közepéig, híven lefestett mindent.

A zsebkendő végét benyújtott aláztatos folyadékvány nem kecsgetett semmi reménnyel.

Az ünnepies perczhez illő esőndben, a várakozás bizonytalanságával pislogtunk mindketten az ajtóra.

Es ime az ajtó gyorsan felpatant, a szük nyíásban megjelen egy női kéz és ép oly villámszerű, mint leírhatatlanul barátságatlan mozdulattal egy tiszta zsebkendőt dob a szobába.

Az öreg ur, jelentősen kacintva a szemem közé, fölvette a repülése közben szétbomlott zsebkendőt. Azután az ajtó felé tekintve és tenyerét a száájához téve, oda sugta hozzám:

— Olyan, mint a tigris.

Vadászati fölszerelése most már együtt volt, ki-

sőt öleljétek ezt lehető szoroson magatokhoz hisz ez az egyetlen dal, a mit magatokkal vihettek, a mi édessé teszi az álmat s kibékíti a mulandósággal s megtanít az emlékezet szöcsövében beszélni az elhunytakkal.

Ninesen halál — a halál csak álom.

R. GY.

Iskolai ünnepekről.

Az iskolának célja nemcsak ismeretek birtokába juttatni a növendékeket, hanem feladata ezen felül a gondjaira bízott gyermekek szívvilágát kellően kiművelni, hogy egykor az életbe lépve, nemcsak értelmes, hanem jóra való, becsületes, polgáruvá váljanak a hazának. A mely iskola csupán ismeretek nyújtását tűzte ki feladatául, az bizonyára egyoldalulag oldotta meg célját. Jól tudjuk ugyanis, hogy az ember nemcsak gondolkodó, hanem érzékelő is van megáldva, miért is az ész művelésén kívül a szívképzés is egyike ama feladatoknak, melyeknek megvalósítására törekedni a legszöcsövében kötelessége az iskolának. A szívből fakadnak azok az érzelmek, melyek megnesemítik az ember életét, melyek kellő ápolás és fejlesztés mellett egyedül képesek az ember boldogulását biztosítani. A gyermek lelke születése után tisztánaphoz hasonló, melyre ha nem írunk rá, majd írunk mások kikerül azonban nem tudhatjuk mit írunk rá, jót-e vagy rosszat. Az iskola feladata, hogy ez a tiszta fehér lap a nemes érzelmek és hazafini érelyektől tündököljön, s ha netalán ezen tiszta lapra a szülei ház vagy a rossz környezet foltokat vetett volna, az iskolának kell ezen szennyet helyes alapokra fektetett nevelési eszközökkel távolítani. Mindezekből önkényét következik, hogy a tanítás a neveléssel oly szorosán függ össze, hogy a mely iskola a kettőt egymástól elválasztja, a kitértől ezért soha sem érheti el. Mert állhat valaki az értelmi képzettség legmagasabb fokán is, ha szívében a nemes érzelmek lángjai nem lobognak, úgy rideg és sivár az élete s csupán anyagi célokért küzdve szennyes posványos utakon bolyong, folyvást mélyebbre süllyedve, míg végre összecsap feje fölött a piszkos sártenger.

Ezek előre becsátása után a márczius 15-iki emléknapi lezajlott megünneplése alkalmából időszerűnek tartjuk ezzel kapcsolatban az iskolai ünnepek megtartásának kérdését is felvetni. Ezen eszme megvitatásánál a következő két kérdés önkényét felmerül: Kívánatos-e pedagógiai szempontból az iskolai ünnepek megtartása s ha igen, hogyan kell azokat a tanítás keretébe úgy beilleszteni, hogy azok kizárólag a hazaszeretet ápolásának szolgálatában álljanak. — Az első kérdésre habozás nélkül igennel felelhetünk, a mennyiben a történettanítás céljának s így a hazaszeretet ápolásának is a legalkalmasabb eszközei kétségkívül az iskolai ünnepek. A másik kérdésre a helyesen összeállított leczketerv adja meg a feleletet. Oszsza be a tanító a történelmi tananyagát úgy leczketervébe, hogy az egyes kimagszó történelmi mozzanatok lehetőleg azok évforduló napján adassanak elő. Fődolog azonban itten, hogy a tanító maga is az önzetlen hazafiság élő példája legyen, hogy a mit előad, maga is átérzeze, mert csak tűz gyújthat tüzet, s a mivel a tanító nem bír, azt növendékeinek sem adhatja. A történelmi események száraz előadása veszélyezteti azt a nemzeti célt, melyet a történelmi tanításával megvalósítani törekedünk. Hogy hogyan ünnepeljék meg az iskolák hazai történelmünk egyes kimagszó eseményeit, erre nézve megjegyezzük, hogy itt a külsőségek teljes mellőzésével egyedül a hazafias érzület ébrentartása s fejlesztése lebegjen szemünk előtt. Azért kerülnünk kell a politikai

küzdve a szoba poros zugaiból, pókhálós rejtekeiből; felturkálva értök az ágyat, szekrények fiókjait; sokszor lehassalva a földre, szuszogás, fújás és fojtott hangú káromkodás között, hogy át ne hallatszék a szomszéd szobába.

Együtt czipelve kifelé a hallatlan fardalmak árán összeböngészett czókmoikat, Gábor bátya — a saját szavai szerint: — „csinosan ellopta magát hazulról.”

Ez a „csinos elloplás” abból állott, hogy rendkívüli óvatossággal, lábujjhegyen lépegetett végig az udvaron, mintha az édes szabadulás utolsó pillanataiban is a vihar kitérésétől tartana. Bö tapasztalás vezette erre az öregot.

Este a füstös kunyhóban széles jó kedve kerekedett. Szokása ellenére sokat beszélt és még többet ivott. Az ágy alól előkerült sörtes kalapját fiatalos helykeséggel húzta a szemére, vagy hátra esapta a feje bubjára. Szűnös szüntelen izgett-mozgott, fúrge taglejtésekkel kísérve a beszédjét és pezsgő gyönyörrel veregetve össze olykor a bokáját ebben a fenséges szabadságban. A kretrezeiből kiszabadult himoroszlánra emlékeztetett, a ki most nem érzi az idomítója szörnyű tekintetét és felemelt korbácsát.

E jelenségekből a beavatottak mindjárt az ő egyetlen bibijére az „asszonyra” gondoltak. Növelte az „asszonyra” való gondolatát egy estecke is. A jó bátya a lábaink bedörzslésére szánt szeszes flakót is meghúzta egyszer, állítólag tévedésből. De némelyek gyanus mosolygása olyan formát sejtetett, mintha más véleményen volnának. Egy szóval az általános derültséget keltő tény okára nézve véleményeltérés mutatkozott. Csak egy dologban értettek egyet a szemek pajkos játékai, a titkos kacintgatások, hogy itt is az asszony forog kérdésben. Valami keserűség érthette otthon az öregot megint s ki akarja magát tombolni kedvre.

Egyik kíváncsi cimboránk tisztába szeretett volna jönni a dologgal. Ravasz hunyorgatások kíséretében kérdé: — Kaptál-e zsebkendőt öreg?

A jó bátya néma esöndben, általános figyelem között húzta elő a zsebkendőjét és szó nélkül fölmutatta. E közben rám függesztett szemei azt a néma kérelmet intézték hozzám, hogy ne szóljak.

Lefekvés előtt említettem, hogy hajnalban kimegyek a nap feljövételét megnézni. Az öreg kissé hebegő nyelvel mondotta, hogy velem tart. De ő „nem azt a nagy bolond égi testet” lesi, mert ez nagyon sovány mulatság, hanem majd egy kis hajnali lest galyabot özlakra

De az isteni szabadság, meg a sürtöny nyeldesett ital olyan jó ízű álmat boesátott szemre, hogy sajnáltam felverni. Ki tudja, vajjon az álom játékony tündére nem vitte-e magával a multba, nem rajzolgat-e eléje derült képeket? Hátha elsanyargatott lelke épen az első feleségénél időzik, a ki gondos kezekkel rakosgatta össze

tüntetésnek még a látszatját is, mivel ezzel, míg egyrészt a czél sikerét tesszük kezékre, másrészt a külsőségekben való kedvtelés magját hintjük szét növendékeinknek minden iránt fogékony lelkületébe. Egész esendben, zajtalanul tartuk meg az iskolai ünnepeket. Alkalni szavalat, a a vonatkozó eseménynek élénk, szívhez szóló előadása, záradékol egy hazafias dal eléneklése egy vagy több szöcsövében; ennyiből álljon az ünnep programja.

Igy gondolom én az iskolai ünnepek megtartását keresztyűv hetőnek. Megjegyzem azonban, hogy az itt felhozottak egyedül az én szerény nézeteim, s hogy minél többen szólnak hozzá ezen kérdéshez, annál inkább tisztulnak majd a nézetek, s a kérdés megoldása annál kevésbé ötközik akadályokba

Jánossy Gyula.

Levelezés.

Sárospatak, 1893. márcz. 25.

Az utóbbi időben egy eléggé nem dícsérhető, üdvös mozgalom indult meg ösregi főiskolánk kebelében, melynek célja: emléket állítani azoknak a nagyoknak, kik egykor itt tanultak vagy tanítottak, s kik az alma mater-e fényt és dícsőséget árasztottak.

Az első lépés ez irányban még öszszel megtörtént, midőn Kossuth Lajosnak, az egykori pataki juristának, ki az 18¹⁹/₂₀-ik iskolai évet töltötte Patakon, hajdani lakóházát — születésének 90-ik évfordulója alkalmából, — esinos márvány emléktáblával jelölték meg.

Most ismét két ilyenféle mozgalom van folyamatban, egyiket a tanári kar, másikat az ifjuság, illetőleg a magy. irodalmi önképzőkör vezeti. A tanári kar az egykori kartársnak, kora leghíresebb jogászának Kövy Sándornak emléket akarja megülni. Öszszel lesz ugyanis 100 éve annak, hogy Kövy az akkor felállított sárospataki jogakadémiára tanáruul elhivatott, s itt működött áldásteljesen egész 1829-ben bekövetkezett haláláig. Fényt és hírt hintve a pataki jogakadémiára. Ö érte jött ide Kossuth Lajos is jogásznak s róla irataiban elismeréssel emlékezett meg. Az azóta meglehetősen elfelejtett férfi emléket akarja most megülni a tanári kar, egy szélesebb körű Kövy-emléknap népelety tervezvén f. évi november havára. Minthogy sírját nem lehet emlékkövel megjelölni, mert nyugvó porainak helyét ma már senki sem ismeri, arczképét fogják megfestetni, s tervben van bizonyos irodalmi emlék létesítése is.

A másik mozgalom, melyet az irodalmi önképzőkör társulat s annak tevékeny elnöke dr. Bartha Béla indított meg, arra irányul, hogy nemzeti koszosuraink egyik legnagyobbikának, Patak neveltjének s hálás fiának Tompa Mihálynak állítsanak valami emlékjelt, mely örökre hirdesse, hogy ő itt szívtta magába a szép, jó és igaz eszméit, itt tanulta meg hazáját szeretni, annak nyelvét ékesen zengeni, innen szállott ki mint madár az ő fészkeiből, hogy dalával, regéivel meghódítsa az egész országot! Tervük az, hogy az iskola-kertben egy márvány, esetleg bronzmellszobrot állítsanak Tompának, olyat, minő több jeles írónak Pesten a muzeum-kertben van. Céljük elérésére, mérsékelt belépti jegyek mellett, irodalmi estélyeket rendeznek, melyek — minthogy ölesők, s a mellett gazdag élvezetet nyújtanak — nagyon látogatottak. Az első ilyen felolvasó-, dal- és zeneestély novemberben, a második márczius 4-én tartatott, az előbbinél 37, az utóbbinál körülbelül 40 ftt lett a tiszta jövedelm. Szép czél, szép eszköz, méltán kívánhatunk áldást reá! — Én erősen remélem, hogy Pataknak s vidékének intelligentiája híven fogja pártolni a nemes tervet s pár év múlva áldozhatni fogunk az iskola-kertben Tompa emlékének.

Hát Gömörben hogy áll a Tompa-emlék ügye? Gyűlnék-e lassacsán az adományok? forgóldik-e seré-

a holmiját, mikor kirándulásra készült; süttött neki tepertős pogácsát, lepényt, bele gyúrogatva hü szíve érzelméit. Kis kulacsát maga töltötte meg avas szilvörummal és a tarisznya rejtekeiből mindig került ki ott a hegyek között, az árnyas bükk tövében valami meglepetés, valami kedvencz talat, a mirő ő nem tudott semmit. Aztán baceszúskor az a derült mosoly, a félreeszúzott nyakkendő megigazitása, az aggódo kérelem, hogy a bundáját húzza össze jobban, meg egy kis kéz nyájas integetése az elrobogó kocsai után.

Dehogy keltettem volna föl szegény öregemet.

Zajtalan kilopódzástomat nem vette észre senki a kunyhóban. Csak a czérkájukon szundikáló kopók ütötték föl a fejüket és vihogtak egyet-kettőt, mikor kiléptem az ajtón.

A százasos bükkfiák méltósággal emelkedtek az égboltozat felé, mintegy hatalmas templom pompás oszlopai. És hogy a tömjén se hiányozzék ebben a fősleges szentegyházban, finom fityolként imbolygott magas koronáik között a szürkés párazat.

Mély esönd, végtelen nyugalom terült el az erdőn. Csak a légvonalnak egy-egy gyöngye lebbenése volt érezhető a főlhomályban, a mint a növényzet és a buja televény föld illatát teregette széjfel.

A sziklák bársonyszerű moha takarója fénylett, mint a smaragd, a nyulánk páfrány levelein végig futott egy-egy vizesöppecske és meg megesillanva gördült le a puha ruganyos utra. Mintha apró gyöngyszemek hullanának.

Koronként, a lombok közül lehullatszótt valamely kis madárnak egy-két bátoratlan pittyentése. Nem messze volt már az ébredés. De a fa-óriások még hallgattak; fenséges nyugalommal várták a hajnalt, mely rózsás fényvel hinti be koronájukat; várták a szellőt, mely lombjaikat megszóllatja, hogy aztán üdvözetlet böltingasának a teremtő napsugárnak.

Kövr harmatban kapaszkodtam föl a tetőre, honnan szép kilátás nyílik mindenfelé.

Az alföld szélesen elterülő rónaságát hatalmas félkörben szegi be az égbolt; falvak fehérnek rajta elszórtan s a harangok érces szava némelykor fölverődik a távolból, elmosódó hullámokban

De halga! Az alvó erdőnek mély esöndjét mi veri föl? Lenn a völgyben, a nyárfa laposán egy gyöngye agancsár hangja az. Szakgatottan, bátoratlanul bög, mint-ha csupán kísérletet akarna tenni, hogy a helyzetet tanulmányozza.

Aggodalma nem is volt alaptalan, mert a sziklás oldalról, a Galya kopasz tetője felől olyan hatalmas bögés válaszolt rá, hogy a kísérletező nyomban elhallgatott.

Az erdők fejedelmének daczos, kihívó hangjait har-

nyen a gyűjtő vagy végrehajtó bizottság? Gondolom nem kell lelkesíteni Gömörvármegyének nemes közönségét nagy fiok emlékének megtisztelésére! Magokat tisztelik meg vele s a nemzet hálás szívvel fog kalapot emelni előttük, ha megvalósítják! Eddig is mulasztás volt meg nem tenni, de most már bűn lenne abbanagnyi! A két Kistaludynak, Csokonaynak, Dugoniesnak, hogy Petőfit, Vörösmartyt, Aranyt ne említsen, van szobra s csak Tompának ne lenne akkor? Rimaszomban, s Gömör egyéb nagyobb pontjain nem rendeznek-e, s ha nem, nem lehetne-e rendezni hasonló öleső irodalmi és művészeti estélyeket a szobor-alap javára, mint itt Patakon? Hát az országos köröket nem igyekeznek-e az ügynek megnyerni? A pataki önképzőkör az ő Tompa-emlék tervével nem akar Gömörrel versenyezni, mintegy az ő rovására működni s így az erőket és eszközöket elforgácsolni; ez csak szűkebb, helyi érdekű mozgalom, míg amaz kívánatos, hogy országossá legyen! Németország számtalan helyen állított nagyjainak emlékoszlopot; 5—6 vá osban láttam Schiller, Goethe szobrot; a 70—71-iki német-francia háboru hőseinek emlékére pedig majd minden nagyobb városban állítottak emlékszobrokat. Mindenkülk ottthon is tisztelni akarja a nemzet nagy Heroszait! Tiszteljük így mi is!

Rácz Lajos, taur.

Hirek és vegyesek.

Kiküldetés. A matematikai és phisikai társulat április hó 4. és 5-ik napjain Budapesten fogja megtartani első rendes közgyűlését, mely számos érdekes és tudományos kísérlettel és mutatvánnyal lesz összekötve. Főgimnáziumunk ez alkalomra Kerekes Dezső tanárt küldi ki, hogy szerzendő tapasztalatait majdan az iskola javára hasznosítsa.

Megyei tisztviselők fizetés emelése. A f. hó 20. és 21. napjain végbement vármegyei közgyűlés alkalmából egy tagabbköri bizottság küldetett ki a végből, hogy a megyei tisztviselők részére megszavazott dotáció-többlet méltányos és arányos felosztása tárgyában indokolt javaslatot terjesszen a következő megyei közgyűlés elé. A főispán elnöke alatt működő bizottság tagjaivá lettek a megyei tisztikar részéről: Bornemisza László alispán, Török Bálint, Lukács Géza és Szentmiklóssy Gyula; a vármegyei bizottság részéről: Hevessy Bertalan, Fáy László, Mihalik Dezső, Fáy Barna, Hegyessy Sándor, dr. Markó Sándor, Fáy Viktor, Szentiványi Árpád, Szentmiklóssy István, Kubinyi Géza, Bornemisza István, gr. Serényi Béla, Mariássy Andor, Molnár József, Tornallyay Zoltán, Gaál János és Diószeghy Zsigmond. Örvendünk, hogy az általunk megpendített eszme az illetékes körökben oly hamar visszhangra talált, s bizvást reméljük, hogy a jól összeállított bizottságnak sikerülni fog valóban nehéz feladatát közmegelegedéssre megoldani.

Gömör megye főleveltárnokává Hámos László főispán f. hó 23-án Kubinyi Ferenczet, Kubinyi Aladár, kir. törvényszéki elnök testvérét nevezte ki. Az új főleveltárnok megfelelő elméleti képzettsége és megnyerő egyénisége egyaránt kellő garanzíát nyújtanak arra nézve, hogy benne hatáskörének kellő betöltésére és annak reprezentálására alkalmas egyént érte a kinevezéssel járó megtiszteltetés.

A műzsák kedvelt Berke. Mai számunk Bodon Józseftől, elbeszélő irodalmunk egyik legjelesebb művelőjétől hoztunk rendkívül érdekes elbeszélést. Ezzel kapcsolatban örvendve említjük fel, hogy rimaszombati tartózkodás nagyon kedvező hatással van a kiváló elbeszélő írói vénájára. Mostanában ugyanis egymásután jelen meg mély feltogásu, hangulatos és minden ízében magyaros műveivel a legelőkelőbb szépirodalmi lapok (Fővárosi La-

sányan verték vissza a mohos sziklák. Ő pedig ott állott a tisztás szelén, öserőtől duzzadó izmokkal, hátra szegett agancsokkal és újra meg újra beugta öblös hangja az erdőt, mintha kényuri dolyfóll mondaná: „Ide hát!”

Ez volt az élet első nyilvánulása a derengő szürkületben.

Ezek a hatalmas hangok üdvözölték először a közelgető hajnalt, mely a keleti égbolton egy fehér sávvalyl kezdett hasadni.

És a derengés lassanként elterült az egész erdőn, a lombok zöldje élénkebb színt kapott, a világosság terjedni kezdett a fák között, s ebben az óriási oszlopos esarnokban a főlhomály odább-odább vonult, mintha egy láthatatlan, fényes kéz tolna maga előtt az éjszaka árnyait.

A fény egyre terjed, a látékör folytonosan távol, minden fa, minden fűszál és minden árnyalat kezd visszanyerni a maga képét.

Egész lelkemmel esünyve a természet csodás szépségein, észre se vettem, mikor Gábor bátyánk mellettem termett, nem minden szuszogás nélkül. Kezével a sziklás oldal felé mutatva, sutogó hangon mondá:

— Pompás darab lehet, ha errefelé húzva, becsérkésznék.

Lekuporodott esendesen mellém, puskáját keresztyül fektetve a térdén. Aztán hozzá tette:

— Különbem én ma hasztalan eserkészném akár mire.

— Miért?

— Nem röstellem bevallani, babonás ember vagyok.

Bolond álomom volt egész éjszakán, valami szokatlan alakú fazekak és ócska papucsek röpködtek a fejem körül.

— Asszonyi papucsek?

— Azok. Mikor ilyen ostoba álomom van, soha sines szerencsém ilyenkor még ürgét sem lövök. Ez már régi tapasztalásom.

És beszélni kezdett az ő sajátos életéről, mely különös vegyület volt az olyan tragikomikumnak, melyben a tragikus részletek is esöndes mosolyban olvadnak föl.

— Az egész életem egy örökös beháboru, a békekötés minden reménye nélkül. Néha közbe jön egy-egy kis fégyverszűnet; de csak azért, hogy erőgyűjtésre használja fel, s a harez annál ádázabb dühvel kitérjön utánna. Ha nyájas vagyok; „nem illik a vén legényhez”; ha komolykodom; „ki nem állhatja a morózus pófákat.”

— Tíz esztendő óta tanulmányozom a természetét, de hasztalan. Örök rejtély az, melyet halandó embernek megfejteni nem adatott. Már a mult hetén annyira vitt a keserűség, hogy egy kis nemes boszút eszeltem ki.

— Elővettem Petőfit és a kötetnek egyik lapját megfúleltem. — Aztán észrevétlenül becsémpésztem a könyvet asztalára. Itt jutott eszembe, hogy hátha a fűlézs

pok, Vasárnapi Ujság), irodalmi vállalatok (Szépirodalmi Könyvtár) hasábjain, sőt irodalmi társulatok (Petőfi Társaság) ülésén is.

Kinevezés. A kereskedelmi magyar kir. miniszter a nagy-szohai posta-kezelői állomásra Dzurányi Béláné született Steinhaus Margitot nevezte ki.

Ösztöndíj. A Teleky-Róth-féle ösztöndíj ügyében, melyre ág. hitv. evang. tanulók pályázhatnak magyar és latin nyelvű dolgozataikkal, e hó 25-én döntött a helybeli főgimn. tanárikara. Pályázott a felsőbb osztályokból összesen 14 növendék, kik közül, a dolgozatok beesértéke szerint, első helyen ajánlatott Zachar Gusztáv VIII. o., másodikon Vieszt Gusztáv VII. o., harmadikon Törköly László VIII. o. és negyediken Róth Róbert VIII. o. tanuló.

Kitüntetett tanítók. Emlegettük már, hogy a magyar nyelv oktatásában tanúsított kitünő buzgalomuk elismerésül Járóssy Endre és Hannák Manó tiszlezi állami tanítóknak a vallás és közoktatási m. kir. miniszter egyenként 25 frt jutalmat engedélyezett. Ezen jutalmakat tegnap adta át Groó Vilmos kir. tanácsos, tanfelügyelő buzditó beszéd kíséretében a községházán tartott ünnepélyes gondnoksági ülésben, mely alkalommal a tiszlezi magyar iskolaügy iránt érdeklődők is szép számmal jelentek meg. A magyar állameszme ezen buzgó apostolai illetén kitüntetésének ösztintén örülünk, azonban nem hallgathatjuk el, hogy ezen jutalom nem áll arányban azon barmulatot keltő eredményével, melyet nevezett tanítók a nagy akadályok dacára is felmutatnak s a melyért ezen különben ellenszenvvel fogadott és most is kísért állami iskola látogatottsága annyira emelkedett, hogy a szűk tanterem miatt minden tanévben a jelentkezők felét el kell utasítani. Ily nemzetalkotó működés nagyobb elismerésre méltó a közoktatási kormány részéről. Az ünnepélyes átadást Basildes János áll. iskolai gondnoksági elnök vendégszerető házában a kitüntetettek tiszteletére adott ebéd követte, melyet számos toaszt fűszerezett.

Az 1896. évi országos kiállításnak megyénk egyik elsőrendű iparágát felelő csoportja: a bányászati és kohászati csoport a napokban alakított meg. Ennek tagjai lettek megyénk részéről Borbély László, a rimamurány-salgótrjáni vasművek vezérigazgatója, Gróf Andrássy Géza, országgy. képviselő és Heinzelmann Alfréd, a chisnyói vasgyár tulajdonosa.

Megtagadott segély. A losonci róm. kath. egyház iskolaépítés-jelzéből nemrég kérvényileg fordult Schopper György rosznyói püspökhöz segélyért, okul adván, hogy az egyház szegény, iskolája túlnépes és annak helyiségei meg nem felelő állapotban vannak. Mint egyik nógrád-megyei lapjárunk tudni véli, a rosznyói püspök az egyház kérését visszautasította.

Ajándék. Özv. Lugerné egy belől arannyal befuttatott igen szép, ezüst úrasztali kelyhet ajándékozott a martonfalai ev. ref. egyház számára.

Unnepek. A helybeli főgimnázium a husvétünnepre 11 ev. ref. növendéket boesátott ki követeül részint Gömör, részint Abauj Tornamegyébe, 5-öt a VIII. 4-et a VII-ik, 2-öt a VI-ik osztályból.

Közlekedés. A fülek-miskolci vasútvonalon fenálló azon anomália, hogy Rimaszécsre a kora reggeli vonattal nem lehetett eljutni, legközelebb megszünik. A folyó évi május 1-én életbe lépő nyári menetrend szerint ugyanis a Fülekről reggel 6 óra 16 perczkor Miskolcz felé induló vonat nem csupán Feledig, hanem egész Bánrévíg fog menni, s az a feled-tiszlezi vonal reggeli vonalához csatlakozással bírván, lehetséges lesz Rimaszécsre a kora dél-előtti órákban is eljutni.

A polgári leányiskola műestélye. Megelőző számaink egyikében jeleztek, hogy a polg. isk. növendékei

nem vezet ezélhoz; a lap közé dugtam hát az ollóját is, úgy hogy a könyv félig nyitva feküdt az asztalon. A fülek és az ollóval megjelölt vers így kezdődik: „Ezrivel terem a fán a meggy.” Némely szavakat, mint például: „megverem”, „vén”, „félig holt”, „jó kedvem volt” stb. alá is húzogattam plajbászszal.

— S mi történt?

— Azt hittem, hogy elolvassán a verset magába száll és legalább egidőre nyugalmat élvezhetek. Hej! csak Petőfi ne írta volna meg ezt a verset soha! Még olyan fürgeteg nem zúgott el ember feje fölött, mint a minő az volt. Tíz égi háborút, itt ezen a tetőn, Isten szabad ege alatt szivesebben kiállok, mint abból egyet. Nézd ezt a rozsz dókámat. Ez a nagy vörhenyes tolt rajta paradicsom-befőtt, ez a másik szilva-lekvár. Eppen ezeket kotyvasztotta, mikor a vihar kitört. És még örültem, hogy csak a dókám kapta a forró lekvárt, melyet két álló nap tisztogattam belőle.

— Hyenkor: aztán mindég eszembe jut a régi életem, az én feledhetetlen megboldogultam, szelid arcával, nyájás tekintetével; a kis leányom, kedves eszegezésével, térdeimre kapaszkodó kövér kezekeivel. Csak legalább őt ne vette volna el tőlem a jó Isten.

A mint belemélyedtt feljult emlékeinek rajzolatába, a hangja elkezdett reszketni, s kezével babrálgatva a fegyverén, kövter cseppek potyogtak dókájára, melyből a szilva-lekvárt két álló napig tisztogatták.

Es a természet, mitsém törődve az ember gyarlóságaival, megy a maga útján. Ez a mi esodálatos bolygónk röpül, örökké röpül a nagy végtelenségben, rá sem hederítve hulló könnyeinkre, az emberi lélek sikoltásaira, vagy ollóval megjelölt könyveinkre.

Parányiság, semmisség mindez! Hát miért pityeregsz te vén ember a te paradicsom beföttös kabátodban!

Ime, mintha piros rózsák nyílnának a keleti égbolton, úgy hasadt meg a hajnal ma is.

A ragyogó fényözön rámosolygott az erdőre, derült pompájával, kicsattanó üdeségével.

Fényben, sugárban rezegtek a fák lombjai; zsongás, zümünögés, megesendülő madárhangok áradtak szét a levegőben, üdvözölve az életet.

Úgy van, az életet, melyhez az ember jó és balsorsában, léha henységében, vagy verejtékes munkájában, mankón tengetve sívár napjait, vagy duskálva pazar bőségben, elbukva és felemelkedve egyformán ragaszkodik.

Még te is ragaszkodol hozzá vén ember, akármilyen legyen is ifju menyecskéd otthona. Kopott fogaid vástak rá, hát csak füted a könyveket, hát csak kapargasd a szilva-lekvárt kabátodból keresztényi türelemmel.

... Az öblös hangu vadászkiált szólt meg kanyhónk felől.

a tantestület vezetése és felügyelete alatt egy jótékony-célú (2/3 részben egy az intézet számára szerzendő harmónium, 1/3 részben az ifjusági könyvtár javára) műestélyt rendeznek. Ezen valóságos művelzetet igéro estély ápril hó 9-én vasárnap este tartatik meg. Ime a műsor: 1. „Tolcsayné asszony végrendelete.” Vigjáték egy felvonásban 2. „Erdő” Mangold F. A-tól. Énekkar, zongora kísérettel. 3. „Hymnusz az éghez” Énekkar, harmónium kísérettel. 4. „Tavaszi tündére” Rövid tündéres jellegű szimf. Irta Rudaszkó Gyula. 5. „Magyar Dalesokor” Ének-kettős, Zongora kísérettel. 6. „Kedélyes Órák.” Simko E.-től. Énekkar, négy kezű zongora kísérettel. A meghívok pár nap múltán szétkülletnek. Részletesebben jövő számunkban foglalkozunk e jótékony-célú műestély-kével.

Lemondás. Mint hírlék, Kubinyi Bertalan megyei segéd-levéltárnok állásáról lemondani készül. Megyénk tisztikara egy rokonszenves, derék tagját veszítene a távozóban, öszintén sajnáljuk tehát, ha e hír megerősítést nyerne.

Magas vendégek. Tisza István, országgyűlési képviselő nemrég a „Rima-murány-salgótrjáni-vasművelet” részvénytársaság díszelnökevé választván, folyó hó 28-án meglátogatta a társaság ezen teri, nádasdi és ózdi telepeit. Az előkelő vendéget, kit útjában Borbély László, a társulat vezérigazgatója kalauzolt, mindenütt ünnepélyesen fogadták. Bánrévől Ózdra az utazás külön vonaton történt, s az ózdi telepek megtekintése után mindketten visszautaztak Budapestre.

Közgyűlés. A gömörmegyei díjnok segélyező-egyesület f. hó 25-én tartotta évi rendes közgyűlését. Rónay Gyula alelnök nyitotta meg a gyűlést választékos szavakban üdvözölvén a jelen voltakat, mely után ő és tisztársai, valamint a választmányi tagok és számvizsgálók adták be lemondásukat. Rónay Gyula leköszönését sajnálattal vette tudomásul a közgyűlés; minthogy azonban tiszti állásában megmaradni nem volt hajlandó; az alelnöki tisztségre Mihályi Lajos, pénztárosnak Lányi Lajos, jegyzőnek Pollatsek Gábor s ellenőrnek Beregszászi Béla választattak meg, mind hárman egyhangulag. A választmányba beválasztottak: Rónay Gyula, Szomor Dezső, Széplaki Lajos, Lubik Karoly, Kupler Viktor, Simon János, Stelkóvits István és Szabó Lajos. Számvizsgálóknak: Vavro János, Szűcs Imre és Percz Gyula lettek beválasztva. A választás megejtése után Beregszászi Béla az egyesület ellenőre az egyesület vagyoni viszonyait ism.ertette, jelentése szerint az egyesület vagyona, részint készpénzben, részint gyűmölcsözés végett elhelyezve betétökében közel 800 frtot tesz, mely összeg kétséget kizárólag igazolja az egyesület életképességét, s a közönségnek az egyesület iránt érzett meleg rokonszenvét, minthogy ezen összeg nagyobb részt a közönség áldozatkészségéből folyt be alig egy év leforgása alatt.

Renovatio. A rimabrézói ódon gothikus templom renoválását e napokban kezdik meg, így megyénk emez érdekes régiége az eredeti stýlben ismét helyre lesz állítva.

A klenóczi sajt. Az országos közegészségi egyesületben mult héten Dr. Muraközi Károly tanár érdekes előadást tartott a hazai sajtokról. Ez előadás mioket annyiban érdekel, amennyiben a hazai sajtokat sorra vizsgálta és ismertette az előadó, s ezek között emésztettség és izletesség tekintetében első helyen állónak tartja a klenóczi sajtot.

Megyénk egy „hírneves” szülöttjéről csak e napokban világott ki, hogy a szabéreczű Gömörre árad születésének egetverő diésősége. E férfiú — mert férfi a diéső — nem más, mint az országzerte ismeretes népköltő: Hazafi Veray János, a ki büszkén mondja magáról, hogy az esze nem hiányos. A nép dalosa a minap Budapesten megtartott szabadságünnep alkalmából ugyanis — állítólag Tisza Kálmán ellen való izgatás miatt — a rendőrség elé került, a hol is az ügyeletes rendőrtisztviselő azon kérdésére, hol született, imígyen felelt: „A világ közepén, Gömörmegyében, a hol a szurok eszeppen.” A nagy férfiú tehát, a ki oly sokszor ment „Budáról este Pestre”, testestől-lelkéstől a miénk. Hogy a szurok miért eszeppen Gömörmegyében, azt ugyan kivüle más halandó, az aggteleki Baradlára gondolva, csak sejtethi, de az bizonyos, hogy a népköltőt az a eszeppen szurok ezuttal nem mentette meg az elzárattástól.

Verekedő Haluskák. Ugy történt a dolog, hogy Haluska Andrik Pál és Márton murányi lakosok a közeli napokban Csank János barátjukkal a mezőről hazafelé indultak. A mint a pálinka göze hozta magával, majd lassabb, majd erősebb hangnyomattal fontolgatták a napi eseményeket. Minél közelebb érték szülőfalujukat, annál elmégesedettebb lett közöttük a dolog, s minthogy a Haluskák szóval nem győzték, botjaikhoz folyamodtak segélyért. Csank János visszás helyzetében hiába hivatkozott a felebaráti szeretetre, hiába a nagymindenség Urára: eltáncgálták biz őt alaposan s hogy fájdalmi mily mérvűek lehettek, azt majd a nagyrócezi járásbíroság fogna annak idején megállapítani.

Lopások. F. hó 20-án Osváth László imolai lakostól 3 drb juhot, ugyanezen napon Khon Márk. ratkói lakostól 24 méter oxfordot, míg 23-ának éjjelén Pozsonyi Károly ajnásokai lakos kamrájából 20 kilo szalonatt lop-tak el ismeretlen tettesek.

Keménytűz. Folyó hó 28-án este 9 óra tájban tűzlárma riasztotta fel városunk lakóit, kik tömegesen siettek a város föterére, hol a „Három Rózsa” vendéglő épületnek a kaszinó által bérelt részében keménytűz támadt. Az épen nem veszedelmes jellegű tűzet rövid fáradozás után sikerült a gyorsan ott termett tűzoltóságnak mihamar elfojtani.

Büvészet. Egy Teloni nevű tanár a lefolyt héten három előadást tartott a Rózsa nagy termében a „magasabb phisica és delejesség” köréből. A tanár ur mutatványai tulajdonképen a köklerség körébe tartoznak, de elismerjük, hogy e téren sokkal nagyobb ügyességre tett szert, mint közvetlen elődei, kik az utóbbi időben városunkban megfordultak. Ujat nem láttunk, de a mivel előállott meg lehetőszen precis mutatványok voltak. Különös érdeme Teloninak, hogy magyarázatait közönsége nyelvén, magyarul is tolmácsolattja.

Országos vásár. Rimaszombat márczius 23. Városi állatorvos tudósítása. Felhajtattott: szarvasmarha 3008, ló és csikó 1842, juh és kecske 114, sertés 786. Összesen 5750 darab állat. Levágásra, valamint a hizlalásra szant szarvasmarhák árai 10—15%-kal esökkentek, részint a ritkaság számbavehető nagy felhajtás, részint a bécsi és

budapesti marha-kereskedők elmaradása miatt. Igásmunkára s a tenyésztésre szolgáló marhák árai szilárdak voltak. Igás állatok Borsod, Nógrád, Heves és nyitra megyékbe vásároltattak. Czimeres urasági igás ökrök 300—420 frt, kisbírtokosoknak való igás ökrök 220—300 frtig páronként. Mustra ökrök párja 180—300 frt. Levágásra való jobb tehének darabja 60—90 frt. Magyar tinók 1—3 évesig, 80—160 frt páronként. Jobb minőségű koesi és háti lovakat lengyel lo-kereskedők vásároltak 200—320 frton, paraszt lovak ára darabonként 50—140 frtig. Süllő sertések tartásra, tavaszi makkoltatásra voltak keresettek, árai 1/2 évestől 2 évesig páronként 20—40 frt. Javított sertések darabja 30—60 frt. Időjárás felette kedvező volt.

Az első Leánykázásitási Egylet Budapestben f. hó 5-én tartotta Schvazart Ármán bankigazgató elnökelete alatt harminczadik évi rendes közgyűlését. Az igazgatósági jelentés visszapillantást vet az egylet harmincz évi működésére, megvilágítja azon különböző állapotokat, melyeken az egylet 30 évi fennállása alatt keresztül ment. Az egylet 1869 év óta, mely időben a nászjutalék kifizetések kezdetüket vették 1892. év végéig 1.600.000 frtot fizetett ki nászjutalékok fejében, mely összegből 536 ár-vának 216.850 frt jutott. Az 1892. igazgatási év a legfigyelemre méltóbb eredményeket mutatja fel. Az egylet tartalékalapja 128.547 frt 64 krral emelkedett. Az egy-leti vagyon 686.411 frtra rug. miáltal az egylet képes volt a Teréz-köruton egy négyemeletes palotát építtetni. Az igazgatóság és választmány azon indítványra, hogy az 1892. év bevételi feleslegnek 30% vagyis 38.564 frt 10 kr. a nászjutalékok emelésére fordítsassék olyképen, hogy minden 1892. december 31-ig beirt és rendszeren fizető jutalékrész javára a reá eső felesleg hányad könyveltes-sék, mely a nászjutalékkal együtt kerülend kifizetésre, a folyó évben kiutalványozandó nászjutalékok azonban már e felesleg hányaddal díjaztassanak, ellenben a felesleg 70% vagyis 89.983 frt 54 kr. a tartalékalaphoz csatol-tassék, egyhangulag elfogadtattott. A beiratkozások az 1892. évben is igen örvedetes eredményre vezettek a mennyiben 12228 jutalékrész lett unnonan beírva, melyek közül 52% a fiatalabb korosztályhoz tart-zik. Mintán több tag indítványára az igazgatóságnak, a felügyelő biz-zottságnak és a választmánynak köszönet szavaztatott meg, a közgyűlés véget ért.

Törvénszéki esarnok.

Lépen ragadt Gerlicze. A mult év július hó 12-én tartott országos vásáron Gerlicze Mihály zemplén-megyei ujmagyar látván azt, hogy a Kaesányi János mlagyói lakos bugyellária olyan helyen van, a honnan könnyen kivethetik, miután a bugyellárist magánál nagyobb bizton-ságban gondolta, nemes szíve sugallatát követve, azt egy alkalmas pillanatban magához vette. Ezt azonban a vásári nép közül többen meglátván, jó szándékát álnokul félremagyarázták, s bár a tárczát a benne levő 43 krral, mondó negyvenhárom krajczárral együtt tulajdonosa visz-szakapta, a szarka szerepét játszott Gerliczét a rendőrség kegyes pártfogása alá adták. Ez utóbbi a bugyelláris nemes-lekű pártfogójának megjutalmazása végett az ügyet a helybeli kir. járásbírosághoz tette át, melynek nem esekély gondot adott az ügy tárgyalása, minthogy Gerlicze a kemény tél idején sietett melegebb helyeket fel-keresni, meneküldő az — idézések elől. Végre a folyó hó 23-án megtartott tárgyaláson befejezhető volt az ügy. Gerlicze követve a senterás ama mondasát: „a mit a jobb kezéd tesz, ne tudja azt a bal.” szerényen elakarta magától háritani a nemes esekeledetet, de a tanúk oly meg-gyözően érveltek mellette, hogy a járásbíroság a tény-állást beigazoltnak találván, Gerlicze méltó jutalmául részére a helybeli m. királyi központi szálláson 1 havi ingyen lakást és ellátást szavazott meg. Gerlicze szerényen sokallván a jutalmat, Dr. Cziner Miksa védője által fe-lelbezzést jelentett be.

Kegyetlen anya büntette felett itélkezett f. hó 27-én a helybeli kir. törvénszék. Reinitz Fáni a mult év végén a szomszédos Tamásfalván — hol szálláson volt — egy életképes gyermeket hozott a világra. A sze-renesétlenül járt leányzó az eseményt tudatta Zsipeen lakó anyjával, ki mindjárt el is jött leányaért, hogy azt az unyjöltöt kis unokával együtt hazaviszi. Együtt jöttek be Rimaszombatba vásárolni, mikor az üzletből R. Fáni kis gyermekével karján eltűnt, s az országúton a szőlők felé vette útját. Utközben megérlelődött benne a gondolat, hogy gyermekét megfosztja életétől. A szőlőkhez érve, a gyermeket kendőbe takarva letette a hóba s elevenen eltemette, megvárta, míg a gyermek megszünt sirni, s aztán hazament, szülőnek azt mondva, hogy a gyermeket Putnokra adta dajkaságba. A megfagyott escesemő-leányt megtalálták; a esendőröket a kegyetlen anya maga ve-zette a helyre, hová elásta. Tettét a kir. törvénszék előtt, mely Kubinyi Aladár elnökelete mellett tartotta meg a végtárgyalást, nem tagadta. A vádhatóságot Szere-din szky Sándor kir. alügyész képviselte, a védelmet Dr. Strausz József vállalta el, ki tartalmas vélszéd-ben talpraesett érveket hozott fel az enyhítő körülmények figyelembevételére. A vád- és védelem meghallgatása után a bíróság szándékos emberölés büntetésében mondotta, vétkesnek a vádlottat s a 279. §. alapján 6 évi fogházra ítélte, mi ellen az ügyész és a vádlott felelbezzést jelen-tettek be.

Irodalom.

Deczember. Költemények Irta Juhász László. Ára 1 frt. Nyomatott Sárospatakon. Szerző néhány évvel előbb még főgimnáziumunknak volt jeles növendéke, most pataki diák. A mivel sok van mondva, mert kevés fiatal emberben van akkora bátorság, hogy még az iskola falai közül világ elé, a kritika ítélőszéke elé merje boesátani lelkének zsongéit. Juhász megelőzi a pataki főiskola vedszármnyai alól kikerült eddigi legnagyobb költőt, Tompát is, mert ő csak az előfizetési hirdetés boesátotta szét Patakról regéire, de nem egyszersmind a költeményeket is. — Ez a nagy sietség szinte feltűnő, szinte erősebben felhívja figyelmünket, hogy lássuk azt a genius divini,ust, mely szerzőt nem hagyja pihenni. — Maga is felveti e problémát, mikor így énekel: *Lelekem a hírre mért vágy oly korán, Szivembé' a esend' lelke mért nem ül?* Erre kívánt feleletet adni költe-renykötete, melynek olvasása közben, ha öszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy azzal szemben előbb alkalmazni kellett volna szer-zőnek a ho-átíusi böles szabályt: *si quid olim scripseris,*

nonum prematur in annum. Juhász tagadhatatlanul dalos kedély, de többször erőszakot követ el kedélyén, s ilyenkor sem közvetlen, sem természetes nem tud lenni. Azt is készséggel ismerjük el, hogy lelkében forrong, zúg valami, mely azonban sokszor kiforratlan, zavaros állapotban jut felszínre. Azt is ide jegyezzük, hogy van irodalmi olvasottsága és tanultsága, sőt verselni is ügyesen tud, s technikailag sok gyakorlottságra tett szert. Csak egyet nem tudunk megérteni, m. ként lehet egy 22 éves, az élet küzdő terére még ki sem lépett ifjú lelkének fagyasztó decembere? Miként foghatja azt el a vég nélküli mizanthropia? A kiégett, sivar lelkék blazirtságát akarja szerző magára erőszakolni, ez az, a mi bántó, a mi nekünk nem tetszik, mert természetellenes. — Olvassa el bárki *Husz é* ezimű költeményét s lehetetlennek találja, hogy az husz éves ember kedélyálatját rajzolná, pláne ha még ismeri is hozzá a szerzőt, aki egy derült kedélyű, s társaságban szeretetreméltó jovialis fickó. — Hát miért a szenvedés? miért egy nem létező bangulatnak magára erőltetése? Kötetében sokoldalúságát igyekszik kimutatni. Van benne a daltól a részletes költői elbeszélésig minden poétai műfaj. Legmeghatóbb, mert igaz, affectatio nélküli, a szülői szeretet hangja, különösen anyjához való ragaszkodás esendül meg szépen lyráján. Szerelmi hevülete a mily tulzott, annyira erőszakolt. E mellett erotikus költeményeiben sok a reminiscencia. — Hazafias fellángolása nem elég erős, kitérése többször nyers (Nemzeti gyász). Eltávolítja a tréfás szerelmi verszet (Aranykód) és a satyra humoros és ironicus hangját (Te és én). E két műfaj művelését őszintén ajánljuk neki. Legkiemeltőbb költeménye *Babylon*, a CXXXVIII. zsoltár paraphrasisa, egy szép elegia, költőileg megírva. És legalantabb álló verse, mely már csaknem átlépi az aesthetikai ízlés határát, az *Orgiák* után. Nyelve itt-ott egyenetlen (Odább vagyok durvára taszítva), képe szeretlen, bizarr, (Majd vigabb lesz a te fejed. Ha az enyém is kihözzik). Egy kifejezést, melyet valószínűleg a rim-szükség miatt rántott elő, a tanárok nem igen köszönik meg. Ismerőseiről szólva ugyanis, miután schopenhaueri világtájdalommal kesereg, ezt is mondja: *Köztük bizony volt sok számár, Ez irnok lett, az meg tanár.* Hm! miért kellett épen a tanároknak esni — az irnokok mellett — ebbe a megtisztelő kategóriába!? A kötet nyomdai kiállítása esinos, tetszős, sőt díszes, a szöveg közé tőb helyt zinkographikus képek nyomattak. Ajánljuk e tehetségre valló költemény-kötetet közönségünk figyelmébe, szerzőt pedig buzdítjuk a további önmunkálkodásra. Kritikánkkal távolról sem akarjuk elkedvetleníteni, csak őszintén, jóakarattal figyelméztetni kerüendő hibáira. Azt hisszük, ezzel többet teszünk, mintha conventionalisan megdicsértük volna.

Jókai Mór regényei képes kiadásban. Most jelent meg az Atheneum irod. és nyomdai r. társulat kiadásában fentírt vállalat első füzeté. Jókai Mór műveit feleslegesen ajánlanunk, azok megtalálják az utat palotákba és kunyhókba, selyemöltőre és darócruha alatt dobogó szivekbe. Hatása nemzetünkre tüneményeszerű, mint az ő fényes pályája. Műveinek képes kiadása az olvasóközönség rég ohajtott vágyát igyekszik kielégíteni. Az első füzet az *Egy magyar nábob* elejét tartalmazza gyönyörű nyomással 2 finom kivitelű szöveggel és 1 színes aquarell képpel. Egyelőre 18—20 füzet terveztek 62 szöveg- és 8 színes aquarell-képpel, melyek *Goró Lajos* festőművész kezéből kerültek ki. Egy-egy füzet ára 40 kr. 10 füzet előfizetési díja 4 frt. A füzetek kéthetenként jelennek meg. Előfizetheti az Atheneum könyvkiadó hivatalnál (Budapest Ferenciek-tere 3.) Felhívjuk olvasóink figyelmét e nagyszerű vállalatra!

Gyöngyvirágok. Imakönyv fiatal protestáns hölgyek számára, írta Tóth Pál. E ezim alatt immár harmadik kiadásban kerül a prot. női közönség kezébe a miskolczi ref. leányiskola érdemes igazgatójának imádságos könyve, pregnans bizonyítékul annak a népszerűségnek, melyben a tartalmas munka részesült. A csinos kiállítású kötet, — mely az Atheneum nyomdájából került ki, — négy fő fejezet alatt (család, természet, vallás, haza) foglalja magában mindazon imákat és vallásos elbeszéléseket, melyek olvasására az élet lépten-nyomon megfelelő alkalommal kínálkozik, s mint ilyen minden protestáns nőnek nélkülözhetlen barátja, örömeinek megosztója, szenvedéseinek vigasztalója. Nemesen egyszerű hang, költői ihlettel párosulva szállal meg az elmélkedésekben; a lélek magasztos gondolatokkal népesül be, a szív felmelegszik s észre sem veszi, hogy elmélkedése a legszentebb imába hajlott át. Művelt protestáns hölgyek asztalán Tóth Pál imakönyve méltán helyet foglalhat. Ara . . . ?

Szövetkezés. Közgazdasági folyóirat a szövetkezetek terjesztésére. A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei hitelszövetkezet megbízásából szerkeszti Bernát István. IV. évfolyam. E folyóirat, mely a magyar közgazdasági élet és társadalom körében a szövetkezetek üdvös eszméjét terjeszti, folyó év elejétől Rimaszombatban a *Rábely Miklós* sajtóján nyomatik, s oly csinos kiállításban jelen meg, hogy az bármely hazai nyomdának becsületére válnék. Célja e folyóiratnak a hitelszövetkezetek alakítását, esetleg országos szervezését e szakba vágó alapos közlemények által elősegíteni. Megyeinkben is többfelé megindultak ez irányban a mozgalmak, sőt a *vármegye is az árvapénzeknek gyümölcsötzetését szövetkezeti uton ohajtja eszközölni* (az ide vonatkozó tervezet kidolgozására egy bizottságot is küldött ki), ép azért időszerűnek találjuk e folyóiratot az érdeklődők figyelmébe ajánlani. Megjelen minden hó 15-én. Előfizetési díja egy évre 1 frt, mely a kiadóhivatalba (Budapest, Döbrentei-utca 6 sz.) küldendő.

A „Fővárosi Lapok” a napokban rendkívül érdekes külön mutatószámot adott ki, melyet az érdeklődőknek kívánatra készséggel megküld a kiadóhivatal. A „Fővárosi Lapok” rendkívüli számában a szerkesztő és az újabb és régibb irodalmi gárdából kikerülő munkatársak egész serege a lap változatos rovataiban érdekesnek mondják el, hogyan, mikép készül napról-napra (az az egyetlen szép-irodalmi és társadalmi napilapunk. A „Fővárosi Lapok” előfizetési ára egy hónapra 1 frt 40 kr, egy negyedévre 4 frt. Az előfizetési összeg levezélszerűben postautalványnyal küldendő következő ezimrel: „Fővárosi Lapok” kiadóhivatala, Budapest, Ferenciek-tere 3.

Felelős szerkesztő: Dr. KÁRMÁN ZOLTÁN.
Főmunkatárs: S. SZABÓ JÓZSEF.

Eladó.

Rimaszombatban. **Kossuth-utca 21. szám** alatt egy szatócsbolti berendezés szabad kézből eladó. — Értekezhetni lehet a tulajdonos **Kovacs Józsefnővel**.

Kamatláb-leszállítás.

A „**Rimaszombati Takarékpénztár**” a mai naptól fogva betétlőket csak a következő kamatlábak mellett fogad el, és pedig:

Allandó (a betét napjától egy évig fel nem mondható) betéteket	4 %.
Bármikor felmondható betéteket	3 1/2 %.
Bármikor azonnal visszafizetendő betéteket	2 1/2 %.

Ezen kamatlábakon kívül azonban az intézet fizeti a törvényszerű tőke-kamat adót.

Az intézetnél most elhelyezve lévő betétlők után a fent jelzett kamatlábak szerinti kamatok 1893. július 1-től fogva fognak számíttatni.

Visszont a kölcsönügyleteknél ugyanezek 1893. július 1-től kezdődőleg következő kamatlábak állapítottak meg:

Jelzálogilag biztosított kölcsönök után	6 1/2 %.
Váltak után	7 %.
Marokzások után	7 1/2 %.

Rimaszombat, 1893. márczius hó 8.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

Az 1892-ik évben Budapesten megtartott Nemzetközi baromfi kiállításon **állami bronz- és egyleti arany éremmel díjazott**, ugyszintén több megyei gazdasági egyeslet által rendezett ugyanily irányu kiállításon legmagasabb kitüntetésben részesült fajbaromfiaktól származott tojások **márczius 30-tól szállítatnak.**

Kendermagos **Plymouth roks** tyukfajból tojások nagyság szerint válogatva:

- I. osztályú darabja 50 kr.
- II. „ „ „ „ 30 kr.
- Peking kacsák** után darabja 40 kr.

A tojások ára helyben értetik és azok fajtisztaságáért úgymint jóságáért szavatoltatik, szállítás utánvét mellett eszközöltetik, — megrendeléseket elfogad **Hermann Vilma Feled.** 6—6

Eladó ház

Rimaszombatban az **Andrássi-ut 1-ső szám** alatti nagy udvar- és kerttel bíró ház — 3 szoba, bolt, konyha, kamra, istálló, kocsiszín és sertés-ól, valamint nagy száraz pincze-raktár — szabadkézből eladó. — Venni szándékozók értekezhetnek **Kovacs Zsigmond** urral (Főter 27. sz. a.)

Eladó ház.

Rimaszombatban a **Ferenczi-utca 3-ik szám** alatti külön udvar- és kerttel bíró ház szabad kézből azonnal eladó.

Értekezhetni lehet ugyanott a tulajdonos **Stirban Erzsébet**tel.

Hirdetmény.

39. szám. — Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében, ezennel közhírré teszi, hogy a rimaszécsi kir. Járásbíróság 199. számú végzése által Dr. Cziner Miksa ügyvéd által képviselt **Kulesár Sámuel** gyöngyösi lakos javára **Báthory János** alsó-bátkai lakos ellen 78 frt 40 kr. tőke és járuléka erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás foganatosítása alkalmával bíróság le és felül foglalt és 1067 frt 45 kr-ra becsült tőhén, sertés, háziútorok, ruhaneműek, ágyne-műek, edények, szeszes italok, takarmány, evőeszközök és követelésekből álló ingóságok 78 frt 40 kr. tőke, ennek 1891. év november hó 6. napjától járó kamatai 45 frt 14 kr., megállapított eddigi 1 frt 30 kr., jelen hirdetményi és az ezutáni költségek erejéig nyilvános árverés útján eladatnak.

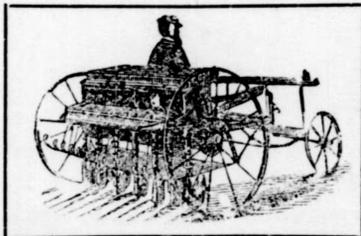
Mely árverésnek a rimaszécsi kir. járásbíróság 180. sz. kiküldést rendelő végzése folytán Alsó-Bátkán leendő eszközölésére **1893-ik évi ápril hó 6-ik** napjának délelőtt 10 órájaul kitézetik, és ahhoz venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében, a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

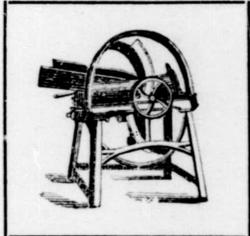
Kelt Rimaszécsen, 1893-ik évi márczius 20-án.
Salamon Bela, kir. bírósági végrehajtó.

FLEISCHER és TÁRSA
gépgyára és vasöntődéje Kassán, Vám-utca 12 sz.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek a legújabb tapasztalatok szemmelartásával ezélszerűen s gondosan gyártott jó hírnevű gépeit, nevezetesen: 5—6

Sorvető gépeket.
Szóróvető gépeket,
Ekéket, Boronákat,
Hengereket, Lókapákat.
Tengeri morzsolokat,
Borsajtokat és szőlőüzökat;
továbbá mindennemű

Szivattyukat, gőzgepeket és gőzkazánokat, Szeszgyár-berendezéseket.
Gépeink, eszközeink és egyéb gyártmányainka készletben tartjuk gyárunkban.
Gazdasági gépeink képes- valamint öntödénk gyártmányai árjegyzékét kívánatra ingyen és bérmentve küldjük.

KOHN ALBERT fakereskedő
RIMASZOMBATBAN.

(A vasutállomás közeleiben, a régi helyen.)

Miután Kuhinka Gyula megyénkbeli elsőrendű fatermelővel összeköttetésbe léptem s nagyobb mennyiségű faanyagot jutányosan megvásároltam, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a

Kuhinka-féle faanyagot, melynek egyedüli elarúsítója vagyok s mindig nagy készlettel rendelkezem, — gyorsan és oly olcsó árban szolgáltatatom ki, hogy azt más fakereskedő, sőt még termelő sem teheti.

Az eddig tanusított bizalmat és pártfogást ez uttal megköszönve, kérem azzal jövőben is szerencsétetni.

Teljes tisztelettel

KOHN ALBERT fakereskedő
épület-fa anyagok nagybani raktara.

A gömörmezei közm. egyesület rimaszombati körének újraalakulása.

Az öt éves ciklus, melyre a közművelődési egyesület tagjai a leghazafiasabb cél elérése végett egy közös társasággá tömörültek, lejárván, hogy a lépten-nyomon észlelhető fejlődés meg ne szakítsa, égető szükségére vállott a rimaszombati, mint székvárosi kör újraalakítása.

Molnár József, a kör érdemes elnöke, a mult hetekben egy lelkes hangú felhívást bocsátott közre, melyben hű szavakkal esetelvé a mai társadalmi viszonyokat, arra a conclusióra jön, hogy a közművelődési egyesület, melynek céljai iránt pár év előtt vármegyénk minden rendű és rangú lakója egyaránt lelkesedett, jóllehet hivatásának magaslátán áll, még nem érkezett el arra a pontra, melyen működését befejezhetné tekintetben. Sajnálatos kellett azonban tapasztalni, hogy az egyesület iránt való lelkesedés lejtőre jutott, minék folytán a tagok számának esőkenesé arányában csökkentek a jövedelmek is, s így az egyesület nem fejtethet ki oly széles körű tevékenységet, a minót céljai igényelnek.

Folyó hó 26-án a kör választmányának tagjai névszerint: Molnár József elnök, Dr. Veres Samu joggyőző, Eperjesi József pénztáros, Baksay István, Terhes Pál, Samarjay János, Bodor István, Groó Vilmos, Lichtschein Adolf dr., Szabó József, Horváth János, Szabó Lajos gyűlést tartottak melyen elnököl Molnár József ama lelkes hangú indítványá, hogy a gömörmezei közm. egyesület rimaszombati köre újabb öt évre ismét megalkottassék, az ezt kísérő és az egyesület állapotát híven feltűntető szónoki vervevel előadott megnyitó beszéde folytán a legőszintűbb rokonszenvre talált.

A választmány elhatározta, hogy aláírási íveket bocsát ki, melyen alapító (50 frt), rendes (évi 2 frt) és pártoló (tetszésszerinti összeg) tagokat fog gyűjteni. A bemutatott aláírási ívre a vál. jelenlevő tagjai nevüket azonnal fel is jegyezték.

Az ívek társaséletünk két legtekintélyesebb faktorának a kaszinóknak és polgári olvasóköri, helyiségekben kitétetnek s végül köröztetni fognak a város lakosai között. Ez uton remélhetőleg a vál. ismét gyűjthetni fog annyi tagot, hogy egy életerős és nagy kulturtestületet alakíthasson, melynek működését már a közel jövőben a legszebb siker koronázza.

Alakított egy taggyűjtő bizottság is, melynek elnöke Molnár József, tagjai: Baksay István, Terhes Pál és Groó Vilmos. Taggyűjtő ívek elgyűjtőre Török József és Czikora István rimaszombati és Sziójvártó István támasz falú vál. tagoknak fognak kiadni, kiknek hazafias buzgósága az egyesület választmányát szép reményekre jogosítja.

Ugyanezen gyűlésen jelentette be elnök, hogy a mult választmányi ülésen megszavazott segély összegek kiosztása fogantatott a város összes iskoláiban, sőt az ugyanakkor kiutalt jutalomdíjak folytán egy lélekemelő hazafias ünnepélynek is közvetlen tényezőjévé vállott az egyesület, miért az illető intézetek előjárásai megleghangú köszönő iratokat intéztek a kör elnökségéhez.

Végül Groó Vilmos azon indítványát, hogy a nyári vizsgák alkalmával szegénysorsú tanulók tankönyvjutalomban részesíttessenek, a kör elfogadja, érdemileg azonban csak akkor határoz, hogy ha a taggyűjtés befejezése után a kör véglegesen megalakul.

Ezzel a nagy fontosságú vál. ülést elnök bezárta.

V.

A hitehagyott muzulmán.

Írta: S. Szabó József.

A legszebb menyecske volt Balla Judit Noszvajon abban az időben, a mikor 1685-öt irtak a keresztények, a mohamedánusok meg 1102-öt. Ez a Noszvaj pedig egy kis falucska a Bükk alatt Eger közelében. Erdőszerűen kies völgy ölében terül el, pütyapatyvízó rétek felett, esalogánydaltól zengő lombok alatt. De a legszebb esalogány volt maga Judit, a ki észbomlásig tudta esalogatni a férfiakat ragyogó szemével, édes mosolyával, piros ajkainak búbajos dalával. Az egész vidék boldult utána, s nagy szépségének híre Eger váráig eljutott. Ott akkor a török parancsolt, a ki — tudvalevő-

T Á R C Z A.

Adalékok Gömörmezei történetéhez.

(Néhál Lenkey Zsigmond adatgyűjteményéből.)

Gömöri Prot. Művelőd.

(Folytatás.)

Forgács Simon sok vitéz tetteivel magát kitűntető hős. Telekesi Imrével együtt verte meg a Törököt 1558-ban Kazánál. Verantzal ösve szólalkozása volt 1559-ben a Ruszkai, Gagyí, Joltsvai, Liskai s Bényei déznák eránt. 1564. Magósi Gáspár előtt keves ideig Egri kapitány. 1566-ban a Bebek György által fellászasztott Füleki, Nógrádi, Szétsényi Bégekét Svendi Lázárral R. Szombathoz közel megverte. 1567-ben Szádvárt Patóczy Sotától elvette, kit Svendi Forgács kérésére Tornába kísértetett. 1569. Egri Kapitány, ki ellen sok panasza volt Verantznak. Apr. 28 Bétsből irt levelében arra inti, hogy Döbri Lőrincz Egri Esperest testált pénzt katona tartásra ne fordítsa. Posonyban Máj. 15-én költ levelében pedig Maxnak arról panaszkodik, hogy Fel-Németiben közel Egerhez Protestáns Predikátort vitt be, és a rendes parócheus fizetésének felét adta annak. 1593-ban jelen volt Homonai Istvánnal, Dobó Ferentzsel, Báthori Istvánnal, Rákóczyval. Tiefenbach fő vezérsege alatt, azelőtt kevés évvel a Rima partján a Törökök által épített Szabadka várának megvételeben. Ezt követte Füleknak (mellynek bástyáját Ruskai Gáspár Balás fija építette.) Kékkő, Divin, Bujak, Ajnátskő, Hollókő, Somoskő megvétele. † 1598. Sept. 24. Felesége Penflinger Orsolya. Ennek fija Mihály Molnár Albert jöltevéje, leánya Margit Szétsi Tamásné.

Horváth (Mladasovich) Péter Putnoki Bálint és más Putnoki birtokosok, az vámnak felét kérik — mivel Füle a töröktől elvett és Putnok nem végház, — ő felségétől, Lorandfy Pétertől Putnoki Kapitány-

leg — igen kedveli a gyönyörűséges paradicsomi rózsákat, mint a hogy a földi halandók szebbik telét az ő keleti, színekben gazdag nyelve nevezi. Annnyira nőtt pedig a híre, hogy — állítólag — még a karesu minaretek ormairól kiabáló turbános muezzinek is beleszótték egyhangú kiáltásaikba:

La Allah il Allah!
Juditka a Balla!

A ki pedig szépsége által ilyen nevezetességre tett szert, nagyon természetes, hogy az nem maradhatott abban a kis eldugott, hegyközi faluban. A basák, a bégek nagy, titkos vágyakozásokkal pillantgattak Noszvaj felé s valamennyi eltökélte, hogy háreme számára megszerzi Juditkát, ha szépen nem, hát erőszakkal. Hiába is őrizte őt az ura, mint egy megközelíthetetlen kaszás vitéz és hiába őrizte azt a pokolnál és sárkánynál erősebb szerelem, a mivel ő az urát körülvette. Bizony hiába, mert rémséges idők voltak azok. Személy és vagyonbiztonságról szó sem lehetett. Az ökölben volt a jog, a hatalomban az ítélet. A szegény föld népe mehetett panasza három urhoz: a bujdosó magyarok vezéréhez, a török basához, meg a királyhoz, de a ki minden egyéb volt, csak magyar nem. Az első meghallgatta és szép ígérettel elbocsátotta, a második meghallgatta, de nem szólt semmit, a harmadik megse hallgatta.

No hát így szabad volt a vásár mindenféle jogtalanság elkövetésére, s mivel hogy a törökök szép szerével Judithoz nem férhettek, egy éjjel Feriz bég Egerből rablói társával rajtatűtött Noszvajon. A felriadt lakosság vétele magát, a hogy tudta. — Judit is az urával. — De ennek neki vágott egy szekere és szétzúzott homlokkal bukkolt le. Judit jajgatva omlott a vonagló testre:

— Verjen meg az Isten átkozottak! Az én édes uram, az én édes jó uram!

Letérdelt el s ölébe fogta halovány, véres fejét.

— Egy szót még én édes boldogságom!

De az csak fájdalmasan nyöszörgött, azután egyet rántott szempilláin s meghalt.

Feriz bég most előlépett:

— Szép hölgy! férjed már a paradicsomi tubafák árnyékában gyönyörködik, a mi utólréhetetlen boldogság. Derüljön fel azért arezod éjjelen a rózsás hajnal.

— Utalatos!

— Lehet, hogy még most az vagyok neked, de egykor talán nem leszek az. Ez órától fogva enyém vagy.

Feriz bég fiatal volt, szép volt, vitéz volt. Háromszoros érdem arra, hogy muzulmán hőst csináljanak belőle. A basa nem győzte Stambulban ajánlgatni a padisahnak. De mit bánta most ő a padisah kegyét! Szíveleke Judittal volt elfoglalva, a ki ott fetrengett ámbraillatos szobáiban.

— Taposs el, öl meg — tört ki belőle a keserűség zokogva — tégy velem a mit akarsz. Rabod vagyok. Rabod e hitvány test, de szívem érzésén nincs erőd és hatalmad. Oh én édes vérben fűrdött uram!

S itt megeredtek a gyöngyszemek éjfélete, gyönyörű szeméből. A bég hizeleget csitította.

— Ne sirj galambom, szép virágszálam! Hiszen nem rabom vagy te nekem, hanem úrnöm. Mondtam már százsor, ismétlem még ezerszer?

De mondhatta, ismételhette százezerszer, Judit csak nem hajtott reá. Ha felé közelgetett, dühösen utasította el.

— Hozzám ne nyulj pokol ördöge! Az uram vére száradt kezeidre!

— Én nem öltem meg uradat.

— Megölték martalóczaid.

De édes Judit, urad helyett urad leszek én, lábaid elé teszem díesőséget, vagyonomat.

Mintha valami ütött volna hozzá, a Judit szeme vézesen villant meg. Most mindjárt valami olyat mond, a mivel megfogja ezt a szerelmes törököt, s elhárítja magától untató ömlengéseit. Megszólalt hát némi szünet után elhatározottan:

— Az kevés.

Feriz bég nagyot nézett, de nem ijedt meg.

— Hát mit kívánsz még? Hisz ez, magammal együtt, az én mindenem!

— Mit kívánsz? — Vallásodat! Én muzulmán hitestársa nem lehetek.

A török csak hátratántorodott Ugy tetszett neki,

tól, Hofman Györgytől és Kopátsi Ferentztől és Ork Miklóstól. 1598. Esküdt.

Győzei Farkas Gömöri V. Ispány 1600 körül 1579. Ügyész. Nője Theöke Dorkó. 1607. Megye Kapitánya.

Homonnai Druget István K. Hontban birtokos Zempléni főispán 1571—1597. a Károli Biblia kiadásában segítségül volt. Tót Fer. 78 l.

Horváth Gáspár Torna Ura 1534 Spervogel Conrad szerint. Ferdinand híve Zapolya ellen, eleibe ment annak Köptsényig Báthori István Nádorról, mikor az országba bejött, jelen volt koronázásán. Fő Kamarása. 1528 feleskette Erdélyt Ferdinánd hűségére. 1533-ban Bétsben ő magyarázta meg a jelen volt Magyaroknak azt, a mit a Török követ tolmácsa Ferdinandnak németül mondott. Lehotzky említ egy Vingarthi (Erdélyben a Szászöldön) Horváth Gáspárt a ki 1624-ben (tán 1524) Camara elnök és Ajtonállók Mestere. Murányt és Rákost Zapolya birtokait Gömörben, Sárdot Tornában megnyeri Stematographia 174.

Karácsondi Péter 1571 körül nevezetes Ügyész.

Kapi Ferentz erről emlékezik Bornemisza Pét. 1584-ben kiadott postillája előjáró beszédében: „Ez jó Urac felől az Kegyelmes Ur Isten, nagy messzünnen is gondot viseltetett az könyvbeli munkámra, Szepes Vármegyéből Máriási Pál sógor Uram által Marcusfalvi kastélyából, Saaros Vármegyéből az Nemes Kapi Ferentz régi barátom és Uram, és tanuló pajtásom által Kapi várához való Tolezoky házából, kik azon vármegyének Hispani legielne. És az Nemes Eszterhási Ferentz Uram Poson Vármegyéből Vice Hispán által. És az nemes Debreczeni György Uram által, az Nagyságos Zrini György Uram után Magyar országnak Tharnoc Mestere által cet. Lehotzky Stematographia. Pars I p. 27.

Király Albert Báthori Sigmund Generalisa,

mintha a próféta uja hirtelen fenyegetőleg emelkednék fel a levegőben. De az az ujj mindinkább elhomályosodott s helyette két nagy fekete karika maradt ott, égő, lángot szóró sugarakkal. Az volt a vele szemben lévő Judit két nagy tűszeme. Ez megperzselt lelkét, elégette hitét úgy, hogy egy szerelmes ember őrgyűlésevel rebegett:

— Allah legyen irgalmas-kegyelmes. Keresztyén leszek érted.

Nemsokára ezután a noszvaji kis templomban szokatlanul ünnepélyes szertartást végzett a pap. Krisztus követőjévé avatá Ferizt.

— Noszvai Ferencz! én tégedet kereszteltek az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.

Azután komoly szigorral tette meg a figyelmeztetést.

— Fiam! Ez órától a Krisztusé vagy. Gondold meg jól, hogy vallást eszeréltél, szívet eszeréltél; prófétát hagytál, Mestert választál. Azt mondja az irás: a ki a Krisztust megismeri és újra tévelyeg: sacer esto! átkozott legyen!

A gyülekezet utána mondá:

— Sacer esto! Átkozott legyen!

Mest már Noszvai Ferencz odalépett Judithoz:

— Mindent feláldoztam érted. Szép jövőmet, igaz hitemet. Szakítottam anyámmal, a ki szült, az édes földdel, a mely ringatott, a vallással, a mely fölnevelt. Oda-hagytam barátaimat, a kik szerettek; a pályát, a melyen emeltek; a kardot, a melylyel hírt, díesőséget arattam. Kiszakítottam magamat a fényes nagy világból, megelégszem téveled, a te boldogító szerelmeddel. Hát légy az én hités feleségem!

Judit meg volt illetőve. Ennyi szerelem felmagasztosította előtte ezt a férfit; ennyi önfeláldozás megtisztította alakját a kiontott vér bűnétől. — De a legtöbbit nyomott a latban Juditnak asszonyi volta. Hízeltet hiuságának az előkelő török áttérése, nagy gazdagsága. Olyanformát gondolt az ő naív fejekéjében, hogy ő most hasonlít ahoz a mesebeli királyleányhoz, a kiért tündérfiak mondanak le tündérország boldogságáról. — Hát megesküdött a hitehagyott muzulmán.

Noszvai Ferencz kincsein egy jókora birtokot vásárolt Noszvajon, azon szép kastélyt építtetett és nagy megelégedésben éledgett ott Judittal. — A törökök haragudtak reá. Nem azért, mivel hitet változtatott, hisz azt mások is megtették abban az időben. A mohamedán különben is türelmet tanusított a hitre tartozó dolgokban. Hanem azért a bolondságáért bosszankodtak reá, hogy egy asszony miatt az ő erejét és vitéz karját nélkülözniök kellett.

Hej pedig égető szükség lett volna reá! Nagyon fordult Magyarország sorsa. Felistenek, hitregebeli titánok ostromolták a török félholdat, melynek fénye alkonyulófélben volt. Az egész ország zsi bongott, a lelkesedés láza vett erőt a hazafiakon, s minden versengést feledve, együttes, kitörő örömmel zudult fel a magyar, midőn a hős Lothringeni Károly hadai 1686-ban Budát bevették. Sorba jöttek azután a török erősségek, a királyi seregeknek mindmegannyi diadaljelei — 1687 végén már Eger felé tartottak, ahol akkor a bátor Rusztem basa parancsnokolt.

Noszvai Ferencz leverten vette a fényes győzelmek híreit. Búskomoran járt-kelt szobáiban, hiába igyekezett Judit felvidítani édes szóval, mézes esőkkal, forró öléssel.

— Mi bajod? mért vagy oly szomorú? — kérdeztet szeretettel.

Az csak hallgatott. Egyszer azonban, mikor már tovább nem állhatta, kitört.

— Mi bajom? Hát nem hallod, hogy üldözik a törököket? Hogy maholnap Eger alól ide hallatszanak az ostromlók ágyudörgései?

— Aztán bánt az téged?

— Nagyon bánt. Én megesküdtem a próféta zászlajára, ha az a zászló veszélyben van, nekem ott kell lennem.

— Hát azt elfeledted, hogy azután megesküdöttél a Krisztus keresztjére?

Ferencz megütődött, kissé gondolkozott, de azután tompán ismételte.

— Nekem ott kell lennem.

Judit kétségbeesve nézett reá:

Lippát bevette. Istvánfy 29 k. 411. 412 lap szerint sok tettekkel tündököl. 1594 Báthory István segédül híva a Moszkák ellen. Neki és Pálffy Miklósnak sokat tulajdonita Max főherczeg. Lehotz. Stemm Király szerinte Gömör fí.

Káta Ferentz 1554 Perényi Gábor Hadnagya, kit azon évben (Istvánfy szerint 1553-ban) ő Hennyei Miklóssal Bebek Ferentznek és János Pálnak segítségére küldött Füle várának a Töröktől visszafoglalására; de nem boldogulván, Rimaszombati táborozásokból hátra vonultak. 1558. Egri Hadnagya a mikor Verantz Antal Telekesi Imrének segítségül küldötte, hogy K. Várdát Balassa Menyhárt ostromja alól felszabadítsa. Őt hívtá Balassa Telekesi táborából a fegyverszünet megállapítása végett. 1562. ismét Egerben lakott. Az ő és Zoltai István idejében írta Melius az egervölgyi Valástételt. Az 1665-i Egyházi látogatók Jegyzékébe ez van róla: Ntes Káta Ferentz minemű kegyességgel vitte be Szilváásra a Ministert, minemű proventussal ekesítette meg a Szilvási Ekklát, lásd a Nagy könyvben, vagy az Ekkla ládájában. Tsege K. Káta Ferentz Torna Vára örökös Urának ajánlotta Dobravitzai Miklós 1669. Redivivus Jáfetjét. Ezután lett Ura ennek Keglevics Miklós egyszersmind Tornai Főispány.

Korláth István Szendrei Kapitány Weszprémi szerint. Ugyanez, vagy ily nevű 1598. Gömöri V. Ispány. Mihály Perényi Mihállal együtt vívta Munkátsot Telekesi alatt 1559. Istv. 20. 152 l.

Kováts Gergely Basó Mátyás embere Murány 1549-ik évben 20 ad magával ment által Salm Miklóshoz, kitől Bebek Ferentz kérésére annak könnyebben kegyelmet nyert, mivel előadta a várbeliek miben léttetek.

Kékedy György Andrási Péter és Betz Söfia vejek 1602.

Literáti Rácz András 1603. Putnok vára Provisora. (Folytatjuk.)

— Ember! csak nem örültél meg? Emlékszel az esküre: Saecr esto!?

— Nekem ott kell lennem.

— De átkozott leszel örökre! Átkozott én, átkozott sarjad, kit szívem alatt hordok. Így hagyjal itt!?

Ferenz magához vonta és édesdeden megölelte a feleségét, de határozatában rendíthetetlen volt.

— Nekem mennem kell, hasztalan tartóztatok. De ne félj, ha bajod lesz, eljövök a pokol égő torkából, ha száz halál ordít is körülöttem.

Es elment.

Eger várát ostrom alá vette Dória ögróf. Rettenetes küzdelem fejlődött ki. A török szívós vitézség hetekig, hónapokig védte az erősséget kétségbeesett erőfeszítéssel. Az egykoru feljegyzések eliszonyító színekkel esetelik azt az éhséget, mely a várbelieken erőt vett. Mikor az élelmiszerek kifogytak, füvekkel és gyökerekkel táplálkoztak. De azok se tarthattak sokáig. Aztán jött a kutya, macska és a patkány. Ekkor még Eldorádóban voltak de ez is mihamar végére jutott. — Akkor azután sarut, eszimat s más egyéb szjakat aztattak meg vízben s azokat rágták. Utóbb az elesettek hulláira került a sor.

Noszvai Ferencz is éhezett, de a mellett harcolt, mint a hogy a fanatikus igazhívő szokott. Egy napon postagalamb röptül hozzá, hű szolgálja eresztette utnak Noszvajról, mint a hogy sürgős szükség esetén neki meghagyta volt. A galamb lábán kis cédula függött, rajta írva, hogy siessen haza. Nagyot dobbant a szíve, azután nekiindult az ostromló tábornak.

— No hű kardom most légy ébren! Allah segits!

De Allah bizony nem segítette az apostátát. Elfogták s a generálishoz vitték, ki életét ugyan meghagyta, de jószágait elkoboztatta. Kifosztva mindenéből, sok idő mulva érhetett el Noszvajra. Levert volt, s a szíve valami bus sejtelenül remegett. Istenem! vajjon mi történt Judittal! Kastélya zár alatt állott, de küszöbén ott gunnyasztott öreg szolgálja. Megszólította:

— Hé öreg! hol van a feleségem?

Az szomorúan mutatott a kertbe egy frissen hantolt sírra:

— Ott vannak uram! mind a ketten.

Noszvai Ferencz előbb kimeresztette a szeméit, azután megtépte szakálát és úgy verte magát a földhöz:

— Oh én átkozott! Oh én átkozott!

Noszvai Ferenczről azt jegyezte még fel a história, hogy e megrendítő eset után igaz megbánással csakugyan a Krisztushoz tért, de napról-napra sorvadt s néhány év mulva 1697-ben 34 éves korában elhunyt. Megmaradt vagyonát az egri minoriták kolostorának hagyományozta.

Mese Iza nagysádról.

Éj borult le a vidékre,
Csillag ragyog fent az égen,
Fűn, virágon rezgő harmat,
Hold sugár a messzeségen.
Mintha minden kihalt volna:
Virágos völgy, eserjés halom;
Nincs semmi nesz, madár se szól,
Szellő se bűg a lombokon.
Közel, messze a nagy éjben
Minden alszik, álmot látva;
Ah csak egy nem, ah csak egynek
Nincs nyugalma, édes álma:
Barna kis lány, barna fürttel,
Alig még tizenhat éves;
Eper ajka, piros arca
Oly mosolygó, oly beszédes.
Levélkét tart kis kezében;
A levélben legszebb álma,
Imádottja gróf Lorenzó
Hő szerelmi vallomása.
Azt igéri eljön érte:
S még az éjjel elrabolja,
Messze viszi, hol a földet
Örökös virág takarja.
Hol a napnak nincsen nyugta,
Bű nem gyötör . . . Boldog való! . . .
Nosza Iza rajta, rajta!
Ez a hely ép neked való.

* * *

Röppen a percz, röpke szárnyon,
Tizenkettőt üt az óra:
Iza nagysád félve, lassan
Indul a találkozóra.
A merre megy, a merre lép
Lélekhallhatólag lebben,
Nincs ki tervét észrevenné
Szemmel tarthatná a neszben.
Sűrű bozót kinn a kertben,
Vén iharfa sátorában
Eltakarja s szép regével
Tartja esendes otthonában . . .

Iza nagysád olyan boldog!
Szíve, lelke szárnyra kelve
Gyorsabban, miként a szélvész
Száll, repül a végtelenbe.
Mámorában felidézi
Azt az órát, azt a perczet:
Hogys lesz az, ha majd egykor
Lorenzóval össze kelnek?
Szerelmüknek lesz-e párja?
Szebb lesz-e a földi élet?
Boldogság fog-e virulni
Majd köröztük, merre lépnek?
A rózsafán lesz-e bimbó?
Játszi lepke száll-e rája?
Édesebb lesz-e a léghen
A virágok illat árja?
Csengőbb lesz-e a madárdal? . . .

— Alig sugá önfeledten,
Mintha érzene a eserjés,
Sűrű lombja összerezzen.
Gyöngye szellő lágy neszének
Gondolá ezt Iza nagysád,
Képzletről képzleltre,
Egyre hajtvá gondolatját
„Igen, igen!” — mondogatta —
S mig így vivódott magában,

Szép levante, szép alakja

Tünt fel a sötét homályban.

„Lorenzó, te? oh te vagy, mondd?”

Ilyen késő?! . . . szolt remegve

Iza nagysád a levante,

Csókjaiban megfürösztve.

„Jer szerelmem, édes kincsem,

Jer siessünk, jer galambom;

Nincs időnk mit vesztegetni.

Mulik a percz, jer, ha mondom!”

A levante e szavakra,

Némán állott, ah, de büszkén;

Kimondhatlan az az érzés,

Mi átnyilallott a lelkén.

Nem nyilt ajka szerelmemre,

A csókot sem viszojozta.

Hogys? . . . hisz' az nem volt más, mint

Iza nagysád — — édes apja!

Mihályi Lajos.

Husvétii locsoló.

A párduez, a ló és az asszony. Csendes és futó bolondok. A malom, az óra és ismét az asszony.

Az asszonyokról gondolkozom. A legegyszerűbb és legfenségebb téma, melyről egy hétköznapi küzdelemkel bajlódó elme gondolkozhatik.

Két közmondásszerű dolog jutott eszembe Kissé triviális mind a kettő, de azért kibököm, abban a jóhiszemben, hogy a felséges nép észjárásáért sem felelősek, sem indiskrétnak nem fognak tartani. A nép azt hiszi, hogy legszebb állatok a világon: a párduez, a ló, meg az asszony. A csoportosítás kissé triviális, de azért lehet, hogy igaz.

A párdueznak, a lónak és az asszonynak sajátos hatása van a férfira: a párduezra szeret vadászni, a ló szenvedélyeinek tárgya, s boldog, ha egy asszonynak rabja lehet.

És hányan szentelik egész életüket arra, hogy napoként vadásznak, lovakat dresszíroznak és asszonyokat bolondítsanak; helyesebben, hogy maguk veszítsék el eszüket a szoknya suhogása mellett. Ha tudnám, hogy az emberiségnek az a része, mely hosszú haját visel, nem haragszik meg rám, statisztikailag mutatóm ki, hogy csak itt Rimaszombathán is hány jó barátom tapossa már évek óta azt az utat, melyre Heraklés semmi áron sem akart rálepi, s épen ezért elnyerte a legszebb jutalmat, melyben az örök sors a földi embert részesítheti: a halhatatlanságot.

Mert az szent igaz, hogy a szerelmes ember addig mig e szívbéli Sturm und Drang korszaka tart, igazi nagysággá soha sem fejlődhetik, mivel hogy fejét a bal lábujzába hordja s csak a sugár-törés következtében látjuk úgy, mintha a nyakán volna: a szívével gondolkozik, a szívével eszelepszik sok jót és ezer ostobaságot, a miért kinevetik, s elnevezik asszonyok bolondjának, vagy röviden bolondnak.

E bolondok között vannak esendesek és futóbolondok. Ez utóbbiak sok hajlandósággal vannak felruházva a gigerliségre s egyik legfőbb jellemvonásuk az, hogy még a szellőben is a szoknya suhogását vélik hallani s utazán, színházban, bálteremben mintegy kietőszakolják azt, hogy az asszonyok kegyes mosolyban részesítsék. Különben nem veszélyesek.

A esendesek néha tesznek is valamit, de a társadalom felfogására épen nem törekednek, bár azt hiszik, hogy náluk okosabb ember nincs a világon. Ez által válnak némileg veszélyessé, mert felfogásukat a napi kérdésekben egyetemes és döntő érvényűnek ismerik.

A szerelmeseknek más kategóriája nincs s ezért igazi nagy emberek soha sem válhatnak ki közülök. Csak a minden földi szenvedélytől ment férfiu agyból kelhet életre a nagy tettek esirája.

Hanem azért a nagy emberek is néha belebolondulnak a szép asszonyokba; ilyenkor az államügyek szünetelnek, a hadsereg rostokol, a költő tintatartója kiszárad, a közügyek embere egy pár kőkényszem magánhivatalnokává súlyed.

A ki párduezokra vadászik, az nem törődik az asszonyokkal, — a ki a lovak bolondja, nem vágyik az afrikai homokszivatagokra, hogy a bülbül-szavu rózsák bokrai közül kikandikáló párduezszemekkel kokettirozzon — de az, a ki az asszonyok után vetette fejét: a krokodilus torkába is beszaladna bálványának egy mosolyáért. Neki benne a háborgó tengernek, letarolná a legsötétebb Afrika rengetegeit, megküzdene a legverengzőbb fenevadakkal, mind csak azért, hogy a szép asszony azt mondhasssa:

— Ön, uram, derék ember!

De az még csak hagyján, ha a férfiak futó bolondokká válnak, mert az emberiség javát célozó tettek hiányával elposzekolt multat helyre pótolhatja a jövő, eszmékben és böles igazságok hirdetése által. Hanem az már baj, ha az asszonyok lépnek arra az utra, mely Heraklést egy pillanatra gonfolkozóvá tette. Nincs olyan bűvös kendő a világon, mely az asszonyi ajakról letörölhetné az idegen csókot.

Mert az a másik közmondás — nem állok jót róla: bölesen-e vagy tévesen? — azt tartja, hogy a malom, az óra és az asszony egyformák.

Lehet, hogy a hasonlat sántít, de az bizonyos, hogy a malom és az óra nem járnak egyformán s ebben a két gépezet között van egy kis rokonság, sőt az is bizonyos, hogy mind a kettő el szokott romlani; a malomnak is elkopik a kereke, az órának is.

Már most, hogy a nép fantáziája e szerkezeti hibákat miként hozza kapcsolatba az asszonyokkal: a szellemi paranthesisekből is érteni tudó olvasóimra bízom. Tény az, hogy a hasorlatban kifejezett vélemény általános keletű s a kinek agyában először megfogamzott, úgy a malomnak, mint az órának, de különösen az asszonyoknak kitűnő ismerője volt.

Idővel minden órának elkopik a kereke s akkor nem mutatja az igazi időt. Idővel az asszony is vagy állandóan a harminczas években jár, vagy ha már lehetetlen a veszteglés, egyszerre az ötvenesekbe pottyan s ekkor felveszi az öreg óra szerepét, melyről azt szoktuk mondani:

— Kitűnő óra, még a nagybátyámé volt, — de soha sem kellett igazítani (?).

De az öreg Dumas az óráról vett hasonlatot más-képpen értelmezi; szerinte minden asszony negyven éves

korában (boesánat! én csak idézek) meg szokott bolondulni, mint a régi óra.

Ha ez igaz, akkor veszedelmesebb teremtés nincs a negyven éves asszonynál. Mert a ki után bolondul, annak előbb elveszi eszét, aztán koldussá teszi, végül eldobja, mint a kifacsart ezitromot. És a férj, a kit megcsalt: vagy nyomorulttá lesz, vagy egy olyan mythoszi ökörre válik, kinek óriási méretű szarvait mindenki látja, csak ő nem, s így egyformán lehet sajnálni vagy kinevetni.

A szenvedélyes szép asszony olyan, mint a járványos betegség, semmi desinfectió nem használ ellene, nem óvhatja magát tőle senki. Szemeinek nyilai áthatolnak a legvastagabb közöny páncélján, mosolyával terjeszti a szerelmi bacillusokat s hajának egyetlen szálával kényszerubbonyba szorítja a legerősebb férfit.

Ilyen a teremtés legszebb alkotása: az asszony.

De annál esnyőbb a férfi, mert e speciális járvány ellen nem védekezik, mohó vágygval szívja magába a szerelm bacillusait s az asszonyi hajszálból szőtt kényszerubbonyban szívesen maradna halála napjáig!

En a muzulmán okoskodást tartom leghelyesebbnek, mely erre is csak azt mondja:

— Minden úgy van jól, a mint van!

Vicomte Chavagnou.

Laptöltelék*)

II.

„Laptölt . . . ?” Ohó, ezt nem olvassuk. Ugyan miért ne, kérem, hiszen az ördög se olyan fekete, mint a hogy festik. Aztán meg ugyan micsodák a világ valamennyi vezéré, irány-, tárczacikkéi, hír, s egyéb rovatai, sőt magok a fizetetlen hirdetések? Valljon t. olvasó, ha eléd tállják a töltött káposztát, félre lököd párolgó, tartalmát? És ha nyugalomra akarod fejedet hájtani kidobod a párna pelyhét? Kabátod vattája nem emeli-e sovány vállaid értékét? Szerencsére már nem hivatkozhatom ama női divatra, mely hivatva volt kidomborítani hátul a derék alatti idomokat. Mi magunk sem vagyunk egyebek, mint a ránk szabott ruhának töltelékei. Így hát az újságnak valamennyi érdekes, közömbös és unalmas közleményeit egytől-egyig laptölteléknek tekinthetjük.

Hogy azonban ez ominosus czimnek némi rokonszenvet biztosítsak, kijelentem, hogy itt e rovat alatt sok mindent el szoktuk mondani, mi egyebütt alig járn meg. Kedélyeskedünk a nélkül, hogy bizalmaskodásnak vehetünk; mulatunk a nélkül, hogy unalmat gerjeszténénk; oktathatunk a nélkül, hogy doctinaireknek kiáltásnak ki bennünket; kritizálhatunk a nélkül, hogy harag legyen b-ölle: sőt még verselhetünk is a nélkül, hogy szűl'lett poetáknak kellene lennünk.

Ennyi mindenféle érdeket képviselhet a „Laptöltelék”; ez azonban csak afféle eszegecs számba fog menni. Különben a rendes napi laptöltelék és eme „Laptöltelék” közt csak az a különbség lesz, a mi Petőfi mestersege és az apja mestersege közt volt annak idejében, ezt mondván: „a taglóval ökröt üt, tollammal én embert ütök.” Csakhogy itt nem ütünk embert, legfőleg a kabátját — ha poros; ha nem, úgy megkínáljuk az emberét narancsossal — ugyis oleso — dióval . . . fűgével, vagy egyéb esemegével, a mint jön.

Ily értelemben véve a laptöltelék, napi rendre térhetünk.

Ha már annyi szót szaporítottunk, hogy álláspontunkat megvilágítsuk, figyelmet érdemel másrésről azon fölfogás, melyvel a lapok közleményeit az olvasó fogadni szokta. Kétségtelen, hogy érdeklődése attól függ, mi lyen a hangulata. Ha bosszúság érte, a legtárgyilagosságban vagy ügyesen megírt cikkeket eldobja magától; jó kedvében rokonszenvez vele s lát benne oly dolgokat, melyek megnyerik tetszését; ha közömbös, nem érdekl, vagy legfőleg végig futja tartalmát, azt mondván: nincs benne semmi. Ezért nehéz az újságírás, mert nem lehet minden ember szájaize szerint írni. Jó is lesz, ha a „Pesti Napló” husvétii mellékletül közreboesátja az „Újság”ot, legalább meggyőződik az olvasóközönség, miféle mestersege az újságírás.

E szerint a hangulat az, mely a rokon- vagy ellenszenvet kelti bennünk. Ez az alaphang, melyből a melódia szövődik. Az ember maga tehát oly hangszer, melyet így vagy úgy lehet hangolni. Hurjai az idegek, azon megszámlálhatatlan finom szálak, melyek minden benyomásra megrezdülnek s keletkezik az assonantia vagy a dissonantia, mely aztán a kellemes vagy kellemetlen érzelmekben nyilvánul.

Ez érzelmek a tudatban hangulatot keltenek, azt a lelki állapotot, mely különböző erősségi fokozatban és minőségben jutnak kifejezésre a kedélyben.

És az a kedélyhangulat egy egyéni mint társas életünk szempontjából igen fontos. Lássunk csak egy példát.

Közelebb együtt voltunk a nemzeti szabadság ünnepen. A fényes terem magába fogadta két társas körünk tagjait azon ezélebből, hogy együtt ülünk meg a nagy napot. Az ar zokon láthatók voltak a kérdőjelek: mi lesz hát? Alig esendült meg az első pohárköszöntő, kigyuladtak az arczok — de nem a bortól — s égreörő lelkesedéssel éltettük a hazát. Ez volt a hangulat első stadiuma. Mikor aztán a nagy hontalan életeért hangzott el fohásunk, mint az olaj a tűzön lángolt föl hazaszeretetünk lobogása a magasba. (Csoda, hogy meg nem gyuladt tőle a terem plafondja.) A hangulat ez alakja csak erősebb fokozatában, de nem egyszersmind változott minőségben nyilvánult. De mikor aztán megszólalt a polgármester, kinek már egyénisége, beszédmódja is figyelmet keltett, merész fordulataival, markans kifejezéseivel, patriarhális hangjával a kedélyeket oly irányban terelte, hogy a kitörő demokritoszi hangulat többé feket nem találhatott. Ime a komoly lelkesedés a derűtlenségben olvadt föl. Ez volt második állomása a hangulatnak. — Majd egyes érzelmek jutottak érvényre, melyekből a társaság hangulatának karakteristikáját csak annyiban lehet megállapítani, hogy az együttlét, a nagy nap emlékezete, a szónoklatok mindenkit kellemes érzelmekkel töltöttek el. (Kivéve azokat, kik elég korán távoztak.)

Messze vezetne azonban, ha ez irányban tovább fűznök a gondolatot. Elég jelezni, hogy a hangulat az, mi az egyéni gondolkodásában, beszédében, tetteiben szünetlenül befolyásolja, sőt hatása a társadalomban is állandóan nyilvánul. Megfelelő hangulat keletkezik nemesak

*) L. „Gömör-Kishont” 1890. évf. 23. sz.

vidám társaságokban s a remesebb élvezetet nyújtó előadások alkalmával. Hanem a tanácsban, a zöld asztalnál is hajtja ide oda a komoly tárgyalás mérlegét; a vallásos funetioknál pedig épen szükséges, hogy azonos érzelmek töltsék be a szíveket.

Ime a nagy hét hivatta volna előkészíteni a kereszténységet a Megváltó halála és föltámadása emlékeztetének méltó megünneplésére. A természet zsendülése is alkalmas a fenséges eszmét jelképezni. Legördül a nehéz kő a sírról, melybe temetve lőn az élet, hogy megújodva folytassa tovább pályafutását.

— — — — —
Domesticus.

Az angyal.

— Kézirat. —

Ami én itt elbeszéltek, az a 70-es évek végén egy nagyobb alföldi városban történt.

A leánya még csak 7 éves volt. Lízának hívták és a járásbíró leánya volt. Szülei imádták és úgy öltöztették, mint egy bábút.

A kiskisét minden nap elküldték sétálni a nagy sétatérre és a kedves, szende arcú, szép, azur-kék szemű gyermeket mindenki ósmerte és szerette és a sétálók szívesen elbeszélgettek és eltréfáltak vele.

A dadája, ki sétán kísérte, vén, tréceselni szerető asszony volt, ki mindenivel óraszámra szeretett elbeszélgetni. Ósmertős volt az egész várossal. S ha valamelyik ósmertősével találkozott, letelepedett valamelyik löczára és rögtön kezdetét vette a végnélküli tréceselés.

A kis Liza ezalatt ide-oda sétált és kénye-kedve szerint mulatta magát.

A dada legkevésbé sem nyugtalanodott e miatt: de oka sem volt reá.

— Nem vést ő el — szolt az emberekhez, kik őt a gyermek távollétére figyelmeztették. Visszajön mindjárt. De hol is tévedhetne el, mikor úgy ósmerti az egész várost, mint én a zsebemet? Aztán meg oly okos gyermek, hogy vissza találja ő maga is.

S Liza tényleg mindig vissza tért az öreg tréceselőgéphez, akárhányszor változtatta is az a helyét.

Liza egy sétája alkalmával a kis Marival találkozott. Ez egy kis koldusnő volt, ki egész nap a városban barangolt és az egész város ósmerte. Már 11 éves volt, de alacsony vézna termetű és ököl nagyságú sárga összeaszott arczát tekintve nem látszott 7 évesnél idősebbnek.

Liza a kis koldusnőt gyakran látta, a mint az a hidegben dideregve egy kis alámizsnát kérve nyújtá összeaszott kis kezét a járókelők felé, de sohasem fordított reá nagyobb figyelmet.

Most azonban véledlenül szemben állottak és hosszasan vizsgálták egymást.

A Mari fénytelen szemeiben az irigység tüze vilant fel, míg a Liza szép szemei élénk kíváncsiságot fejeztek ki.

- Koldusnő vagy? kérde Liza.
- Az — válaszolt Mari nyugodtan.
- Hát ninesennek-e szülőd?
- Vannak bizony nekem, de anyám ágyban fekvő beteg, apám meg mindennap lerészegszik.
- Azt az én apám is megteszi.
- Ó könnyen teheti . . . neki van elég pénze.
- Hát a tiednek nines?
- Nines bizony, mert nagyon szegények vagyunk.
- Hát nem kap-e a te apád fizetést és nem visznek-e neki az emberek pénzt és ajándékot?
- Nem bizony.

Egy kiskisét pauzáltak Liza gondolkodott. Hirtelen elnevette magát; jó gondolata támadt.

- Van-e neked nővéred?
- Van, de még nagyon kicsi.
- Látod, ez az oka szegénységeteknek! — szolt Liza élénken.

Mari kérdőleg nézett reá.

— Amint nekem mamám beszélt, — folytató Liza — nekem is volt egy kis nővérem, de meghalt és angyal lett belőle, az Istenkének angyala. Ő mindig az Istenkénél van és neki csak kérni kell a jó Istenkét és ő mindent megad neki. Így küld aztán nekünk pénzt, új ruhát és mindenféle szép tárgyat amiket a kereskedők hoznak.

— Igazán? kérde Mari csodálkozva.

— Bizony. Elhíheted, ezt, mert igaz. Megkérdeztem mamát a multkor is és azt mondta, hogy mindent a kis nővérem küld nekünk az égből, mert őt a jó Istenke szereti. A dada is tudja: ő is beszélte a multkor.

Mari figyelmesen hallgatta.

— Látod, ha a nővéred meghalna, neked is volna mindened; mint nekem, szolt ismét Liza.

Mari még egy futó pillantást vetett a Liza szép ruhájára és hirtelen elszaladt.

Liza egy darabig még a koldusgyermek után nézett és aztán visszatért dadájához.

— Ugy-e dada — szolt Liza — nekünk mindent a meghalt nővérekem küld, mindent, a mire csak szükségünk van?

Igen gyermekem — bizonyítá a vén asszony — mert ő a jó Istenke angyalkája.

Ugyan e nap estején az a hír terjedt el a városban, hogy Mari a kis koldusnő megfojtotta 4 hónapos nővérét. Tettét rögtön beismerte és elbeszélte a járásbíró leányával folytatott beszélgetést.

Ferber A/bert.

A kis franciaia.

Alig volt 12 éves, mikor a falunkba került. Egyedül jött, a nagy Franciaországból a vonaton, a vonatvezetőket úgy bántak vele, mint a szép hímestojással. Rouentól, a mi vasúti „megálló helyünkig“, kézzel-kézre adták. Itt pedig az orsz. képviselő nr és családja becézgette s a kis leány hamar meg szokott közöttünk.

Normandi dalától hangos lett a díszes park, melyet Elza kisasszonnyal együtt egy nap százszor is össze futkostak.

Négy-öt év gyorsan elrepült fejük felett, az alatt sok, igen sok mezei virágot össze szedtek. Elza kisasszony erős normandi kiejtéssel megtanult francziául és a kis franciaia tökéletesen palócz kis leány lett.

Azaz dehogyan kis leányok, mind ketten szépen kifejlődött nagy leányok lettek. Az egyik szebb mint a

másik. A rózsák között nehéz a választás! a különbség csak annyi, hogy az egyik franciaia, a másik magyar, de mind a kettő igéző, tüzről pattant, eleven és viruló.

A park utain többé már nem szaladgáltak. Elmerengve sétáltak, de azért daloltak francziául és magyarul, mindig és mindig a boldogtalan szerelemről.

Mint a párja vesztett bus gerlicze turbékolására, végre megjelent a várva-várt eszménykép, délezzegen, ifjan, mint azt Posnon du Terrail regényei után, egymás között elképzelték, de oh fájdalom csak Elzaeska számára.

Délezzegen, ifjan — bár kissé magas homlokkal — de valódi érdekes halvány arczal jelent meg egy valóságos miniszteri fogalmazó, hogy elreptesse a most már vig gerliczet, Elzaeska a boldogság honába, ábrándjai tündérvárosába, Budapestre!

És alig kezdett virítani a hársfa, a sok orgona bokor, mik a park árnyas utait segélyezték, Elzaeska mint boldog menyecske elrepült . . . elment, itt hagyta az árnyas parkot, melynél külföld Versaillesben sínes.

Margitka, a kis franciaia egyedül maradt. Elzaeska kis nővérét tanította tovább francziául. De a régi aranyos jókedve oda lett . . . Nem volt senki, a ki az ő szívfdalmát megérteni képes lett volna.

Most már, Elzaeska elmenetele után, valóságos párja vesztett bus gerliczenek érezte magát. A mindinkább előre haladott forró nyári nap heve szívfdalmát még jobban fokozta. A hársfa, az orgona bokrok virágának das illata fájó érzelmeit még fokozták, magyar és franciaia dalai, ábrándos holdsugaras nyári esteken, még boldogtalanabb elhagyatottságról zokogtak.

Az egész falu szíve megesett a szegény kis franciaia boldogtalanságán.

Az orsz. képviselő nr a mikor csak tehetett, tüntetőleg részt vett a kis franciaia bánatában. Ha neje egy pillanatra a terrasról szobáiba vonult, felkérte a kis Margitot, daloljon egy bubánatos normandi románcot.

És a kis franciaia a főleműle kísérete mellett szívesen „csattogott“ a holdsugaras novellai esteken. A képviselő nr szeme könybe lábadt a nagy fájdalomtól . . . idylli gyöngédséggel simogatta a kis franciaia gesztenye barna fürtét, természetesen, esakis a nagysága távollétében.

De nem csak a képviselő, hanem a tanító, Méla Szigfrid a falu egyetlen nőtlen gavallérja is ohajtott osztozni a kis franciaia szívfdalmaiban.

Méla Szigfrid 26 év óta gondol a nősülésre. A házasságot oly fontos kérdésnek tartja, melyről érdemes egy egész életen át gondolkozni, és e hocsu idő alatt azon eredményre jutott, hogy jövődéli neje legyen fiatal, szép, művelt, gazdag, jellemes és szellemes, erényes és dolgos, engedelmes és egészséges.

Margitban a kis franciaian Szigfrid felösmerte és fölfedezte az elősorolt jeles tulajdonságokat.

Egy feltételről, a gazdagságról, nem volt alapos meggyőződése, de ezt a kis franciaia gyémánt szemei ragyogásait feltételei közül nagy kegyesen törölte.

Hévvél kezdett udvarolni a kis franciaianak. Rouen vidéken nem forogtják a normandi nőket, oly lelkesedéssel, a mint Szigfrid a kis franciaian, egy majálison és két lakadalmon kitanéztattá.

Szigfridről az izzadság gyöngyözött, a kis franciaia pedig gyönyörűen kipirult.

Epen nősülési feltételeinek szoliditására és jogsultságairól kezdett, szónoki hévvél beszélni Szigfrid, mikor a „Szerenád valsezt“ rá huzták.

Szigfrid nem tudott valezerolni, de Pardička, a esizmadia mester „budapesti fia“, gyönyörűen tudta lejtteni.

Nos hát lejtettek! Lejtett a kis elegans Pardička dreischrittben. — De micsoda lejtés volt az! Az egész falu megbámulta. A Pardička szalon kabátja repült, Margitka habruhája kölszerűleg imbolygott. Margitka boldog volt. Képzeltben a nagy franciaia királynő, Margit volt, a ki az ő kedvenc apródjával: a Bavolettel kering . . . sebesen, előre a boldogság felé. . .

És oda is értek. Az ezüst holdvilágos esteken a bódító illatot lehelő orgonabokros park esténként csak egy csattogott boldog szerelmi daloktól. S gyakran kihallatszott a közel levő tanítói lakból a Méla Szigfrid mély basszus hangja, aki érzelmesen kísérte zongorán a vig franciaia dalokat.

Szegény Szigfrid szentül meg volt győződve, hogy a kis franciaia vig dala hozzá van intézve, pedig nem neki szolt! Sokkal közelebb a terraszhoz, egy orgonabokor mellől lágyan és gyakrabban megszólalt egy Sternberg-féle budapesti harmonika. A holdsugár megtört a fényes hangszeren s a kis Pardička lakkeszímája szárán és boldogtalan szerelmén . . . A hold, jó barátja Amor híveinek, gyakran elbujt, hogy se a nagysága, se a képviselő nr, se a tanító ne tudja meg az édes titkot, mit a park árnyas lombjai alatt sutogtak . . . hiszen ugy sem maradt soká az édes titok rejtve.

Egy őszi hajnalon a költőzködő madarakkal elrepült a kis franciaia is a boldogság honába, a tündér városba, Budapestre. A kis Pardička repítette őt. A képviselő, a park, Szigfrid és a falu szomorúságára.

Szegény kis franciaia! Talán soha se lesz többé a mi falunknak „igazi franciaiaja!“

Záhonyi János.

A pisztráng.

Theuriet André után francziából.

„Különösen a pisztrángot kötöm a szívére: kevés lében főzve meg, vegyen hozzá fehér bort, petrezselymet, kakukkfűvet, babérleveleket, foghagymát, azon kívül vereshagymát!“

„Ne legyen gondja semmire, minden ugy lesz, a mint ön kívánja.“

„Azonban ezetel ne vegyen hozzá, csupán egy kis citrón szeletet. Fél 11 körül terítse meg az asztalt és tartsa készen a reggelit pont 11-re, még öt perezzel sem 11 előtt, pont 11-kor. . . Erti?“

Miután Sourd ur, a marvillei törvényszék vizsgálóbírája, szakácsnéjának végső rendelkezését kiadta, elhagyta lakását és a praefectura megett fekvő törvényszéki épület felé indult. Sourd ur negyvenöt éves agglégény volt, kezdődő öreg éve: dacára még mindig fürgé. Széles vállu, köpezős férfi, rövidre nyírt, már szürkülő hajjal, átható pillantásu szemekkel, s volt valami hangjában, a mely fenyegetéshez hasonlított. Azok közül való volt, a kikről a nép ajka így szolt: „Ezzel nem jó egy tálból eseresznyt enni.“ Sourd ur épen nem volt gyöngéd, sőt ezt érde-

mül is tekintette, valóságos kényur volt kiesiben; gyakran roskedvű s környezetével is igen szigorúan bánt. A vádoltak iránt kemény volt, mint a kő, a tanuk ellen támadásokat intézett s örökös civódásban állott az ügyvédekkel; hasonlított a tövishez, mert a ki vele érintkezésbe jött, megszurta az ujját. Az emberek félték tőle, mint a tüztől és nem igen kedvelték.

De volt ezen férfinak mégis egy gyenge oldala, inyencz volt a szőrszálhasogatásig. A belga Ardennek határára fekvő kis városkától, a hol az asztal gyönyörűségei adják egyedüli szórakozását a jámbor és jómódú „bourgeois“-nak, a vizsgálóbíró konyhai élvezetei 10 mértföldre is híresek voltak a környéken. A mint beszéltek, ő csak olyan halat evett, a melyet napfelkelte előtt fogtak, mert ugy fogta fel a dolgot, hogy az éj esendje és minden izgalom hiánya a húst puhábbá és ízletesebbé teszi. Azért a rákokat is először tejben főzette meg és csak aztán kézítette el egyéb hozzávalókkal. Az ad nekik, állítá, valami finom ízt és zamatot.

Egyik napon épen erről beszélt jó barátjával, a Sainte-Victor-i lelkészszel, a mikor is az érdemes pap nem tartóztathatá magát vissza, hogy el ne piruljon és busos kezeit az ég felé emelve keneteljes hangon fel ne kiáltson:

„Nagyon sok, nagyon sok Sourd ur! Világos, hogy étel és ital mértékletesen élvezhető és lelheti az ember bennök gyönyörűségét, de a földi dolgokhoz való oly tulhajtott hajlama miatt önnek a más világon vezetéknie kell.“

A tisztelendő ezen jámbor skrupulusaira a hivatalnok csak egy mephistói mosolylyal felelt. Gonosz örömeihez tartozott tisztelendő barátját kísértésbe hozni és éppen ma hitta meg őt reggelre a pertárnok társaságában. Ugyanis az előtte való nap estején egy szép két fontos pisztrángot kapott; már pedig a pisztráng kedvencz hala volt és e finom inyenczég elkészítése egész reggeli idejét igénybe vette.

A pisztrángot hidegen kell az asztalra feladni és sok időt vesztegetett azzal, hogy szakácsnéjával a mártás előnyét a hollandi és genfi sauceok felett megismertesse. Még a hivatalszobában is ismételte az elkészítés módját. A mint azonban dolgozó kabátját felöltötte, már élénken foglalkozott legújabb vizsgálatával. Egy bűnygyről volt szó, mely az egész törvényszéket izgalomba hozta és a melynek egyedüli kiemelkedő drámai momentumra esodálatos ellenében állott a vizsgálóbíró konyhai emlékeivel.

Az előbbi hét egyik napján napfelkeltekor egy erdei tisztáson egy erdőörnek hulláját találták, a ki, mint a nyomozásokból kiderült, gyilkosságnak esett áldozatul és egy az ott keresztült vonuló árok partján sarjadzó hamvas szeder-bokor alatt fekvő. — Azt gyanították, hogy a gonosz tettet egy ügyes és tapasztalt vadász követte el, azonban mindedig még semmi bizonyosat nem tudtak, és a beidézett tanuk az ügyet még bizonylódottabbá tették.

— A gyilkosságot egy szénégető kemence mellett követték el, és ez a hely felkeltette a bíró gyanuját, ámbár hallomásból értesült, hogy az őt lakók épen azon éjjel át távol voltak lakhelyüktől és a szénkemenceket a szénégető fiatal leányának felügyelete alatt hagyták. Mindamelltt Sourd ur parancsot adott, hogy az egyik szénégető legényt keressék fel, egy 25 éves suhanczot, a ki a tanuk vallomása szerint a meggyilkolt erdőörrel igen rossz viszonyban állott. Azonkívül kihallgatásra megidézte a szénégető leányát is. Így állott a dolog. A leány azonban nem engedelmeskedett az idézésnek, hanem távol maradt. A bíró tehát kiküldte a rendőrséget és most várta az általa kiadott parancsok eredményét.

A bíró az órára pillantott . . . Egyegyed 11-re . . . A kihallgatás órája elmúlt. Vendégeire való tekintettel még egy pillantást akart vetni a pisztrángra, azért levelette dolgozó kabátját és lakására ment. Az étterem igen barátságosnak látszott fehér terítkeivel, magas fenyő kandallójával és ragyogó fehér asztalterítővel leborított kerek asztalával, a melyen három művésziesen arangirozott teríték állott, a melyek mellett csinos asztalkendők közül a kis fehér czipők tüntek ingerkedve elő. Vörös bor esillogott az üvegekben, jobbról egy pompás, mindenféle füvekkel garnirozott saláta pompázott, balra pedig petrezselyemmel körülkerített tálon rákok koszoruját körülvéve fekvő a híres pisztráng, e mellett egy kis szilkében állott a hal-sauce és az egész oly illatot árasztott, a mely egy inyencz szívét a rendesnél is hevesebb dobogásba hozhatta.

Ez a látvány csillapítólag hatott a békebíró rossz kedvére. Epen egy pókhálával borított boros üveget vizsgált belső megelegedéssel, a mint az ajtó hevesen feltárult és női hangokat hallott az utczán:

„Azt mondom önnek, hogy a bíróval kell beszélnem mert vár engem!“

„Ah! most nagyon sietsz“, mormogott magában a bíró „miután három napig váráttal magadra. Valjon mért nem jöttél korábban!“

Ifju leány volt, még majdnem gyermek, a kire ezen szavak vonatkoztak, magas karsu alak, kibomlott hajjal, fénylő s vadul villogó szemekkel. Kis lábai nehéz férfi eszímákba voltak bujtatva, egy szürke blause és karton szoknya fedte nyulank és gyengéd termetét. A forrósság és a hocsu ut lángborítá arczát, szemei erősen fényleitek üregekben, szája és finom metszésű orrlyukai reszkettek az izgatottságtól, mialatt gesztenyebarna haja zilált fürtökben hullott nyakára és vállaira.

Truheboenf, a pertárnok, ki a leányt visszatartani igyekezett, most félre lépett előle és a különös látogató a szobába lépett.

„Hogy hívják?“ kérde a vizsgálóbíró haragosan.

„Éz a kis szénégető leány“, mondá a pertárnok „semmikép sem akart eltávozni, hanem minden áron kihallgattatni akarja magát.“

„Mevannak reá okaim!“ jegyezte meg a leány, bátorltalan pillantást vetve a terített asztalra és a két férfire.

„Mindjárt meglátjuk, melyek azok az okok, a melyek rábírták az idejövételre“, — vizsgázta a bíró haragosan, megnézve óráját. „Háromnegyed 11-re . . . van időnk . . . Truheboenf jegyezzen ön! . . . mindjárt kihallgatjuk.“

A pertárnok papirjaival és írószérvével az asztal egyik szögletére telepedett és tollal füle mellett várta a leirandókat. A bíró egy karszékbe veté magát és a fiatal leányra, ki a kandallóval szemben megtámaszkodva állott, egy átható pillantást vetett.

„Neve?“ kérde röviden.

„Sacaël Malina!“

„Kora és lakása?“

„16 éves vagyok . . . Atyámnál a szénégetőnél lakom Onze-Fontainesben.“

„Megesküszik, hogy az igazat mondja?“

„Hiszen azért jöttem ide!“

„Emelje fel kezét . . . Jó . . . 2-áról 3-ikára forduló éjjel a szénkemencék mellett volt. Lakóhelyük közelében Seurret erdő-ört meggyilkolva találták. Beszéljen, mit tud erről?“

„Azt fogom mondani, a mit róla tudok. — Embereink szemet vittek Stenaybe és én egyedül voltam a szénkemence mellett. Két óra körül — a hold épen lement — jött el Manchin, a favágó. Lé-ből kunyhóknak elért. „Már oly korán megy a dologra“ — szóltam hozzá — na! hogy vannak otthon? — „Rosszul“ — mondá: „nőneim hideglelése van és gyermekeim az éhség miatt majd meghalnak, egy harapás kenyérünk sincs; nyulat akarnék lőni, hogy ma reggel Marville-ben eladjam.“ Aztán az erdei úton továbbállott. Elvesztettem szemem elől; de korán reggel a mint épen a szénkemencéire akartam egy pár hasáb fát vetni, valaki vad futásban rohant kunyhóknak irányában. Hangos kiáltást hallottam. „Gazember!“ kiáltá az erdő-ört „add meg magad!“ — „Seurret“ viszonzá a másik — „legalább a nyulat add vissza; enyéim majd meghalnak az éhségtől!“ „Menj a pokolba.“ Erre dulakodást hallottam; aztán hirtelen egyet kiáltott a esőz és lerogyott. — En legnagyobb aggodalommal siettem a kunyhóba. Ezalatt Manchin az erdőn át elmenekült és most szerencsésen Belgiumban van . . . Ez az egész!“

„Hm!“ — dönyögött a bíró — „miért nem közzölte ezt a törvényszékkel az idézés kézbesítése után azonnal!“

„Nem az én dolgom volt s aztán meg nem akartam Manchint feladni.“

„Ugy! és ma reggel más világításban látja a dolgot?“

„Mert arról értesültem, hogy Gusztin-t gyanúsítják a tett elkövetésével.“

„Ki az?“

A leány elpirult és halkán susogta: Ez a szénégető legények egyike . . . a ki még egy légynek sem ártana . . .

„Lássá ön“ — folytató felindultan és hevesen — a mint hallottam, hogy másnak gonosz tetteért őt teszik felelőssé, mintha szívemet szurták volna keresztül . . . és én futottam, a mint csak bírtam, nem érezve semmi fáradságot. S ha kell, akár meddig futottam volna, mert a mint egy Isten van felöttnök, Gusztin-om ártatlan . . . Erre kész vagyok esküdni . . . Erte tűzbe teszem a kezemet!“ Oly meggyőzően beszélt, hogy rongyai daczára szépek látszott. Ez a vad tűz oly őszinteséget árult el, hogy a vizsgálóbíró összes energiájától, a mint ez a gyermek Gusztinját védelmezte, ragfosztva érezte magát.

„Mi az?“ kiáltá hirtelen, a mint látta, hogy a leány arczáról eltűnik a pír és kezeivel a levegőbe kap, mi lelte őnt?

„Szédül a fejem . . . nem bírom tovább!“ hebegte a leány.

A bíró egy pohár bort öntött neki, sürgetve: „Igyék!“

A vén gyerek egész extasisba jött, a mint a fiatal leányt majdnem eszméletlenül látta. Megrémülve tekintett a pertárnokra, a ki egykedvűen fejét rázta és eszméletlenséget emlegetett.

„Ehes ön?“ kérdezte a bíró a leányt.

„Igen!“ intett és azután erőltetett hangon folytató:

„Boesásson meg . . . tegnap óta még semmit sem ettem . . . azért vagyok oly gyenge . . . !“

Sourdat ur remegett. Évek óta először lőn és érzett megindulást és izgalommal gondolt arra, hogy ez a gyermek három mértföldet futott, hogy szívének kincsét Justitia kezeiből kiragadjá . . . Három mértföldet az égető napon és a nélkül, hogy valamit evett volna! Ez volt célpontja. Üres gyomorral! Gondolkozás közben egy kétségbeesett pillantást vetett az asztalra: „Saláta? . . . Rákók? . . . mind jó oly embereknek, a kik már étkeztek . . .“ Itt — hősies elhatározással — megragadta egy ügyes fogással a tálat, a melyen a híres pisztráng feküdt, lemetszett belőle egy nagy darabot és tányérra téve a szénégető leánynak nyujtá, méltóságosan lemondó hanggal mondva: „Egyék!“

A leány nem kérte magát. Nagyon jó étvágygyal látott hozzá, úgy, hogy néhány perc múlva füres volt a tányér; de Sourdat ur hősiesen töltö meg újra.

Truheboeuf, a pertárnok nagy szemeket meresztett. Nem tudta a most lefolyt jelenetet újra elképzelni. Nem minden sajnálkozás nélkül bámulta meg a leány hatalmas étvágyát, a ki egy két fontos pisztrángot úgy eszik meg mint más emberfia egy heringet, és úgy, hogy meg ne hallják magában mormogta:

„Bizony kár! Bizony kár!“

* * *

Az ajtó megnyílt. A harmadik vendég a St.-Victori lelkész új papi öltözetében, háromszögű kalapjával kezében lépett a szobába, azonban a csodálatos látványra, a mi szeme elé tárult meglepetve állott meg az ajtónál. „Már későn lelkész ur“ — mondá Sourdat ur — a pisztráng nincs többé,“ azzal elbeszélte a szénégető leány történetét.

A lelkész egyet sohajtott, Ő fel bírta fogni az áldozat nagyságát, aztán felig megindultan felig nevetve a bíró vállára ütve így szóló hozzá: „Sourdat Nemorin ur, ön sokkal jobb, a híreimél. Igen, az ön véteiket megfogják odafenn boesítani, és csupán ezen pisztráng miatt, a mit nem ettünk meg.“

Weinfeld Andor.

A magyar nők 1848-49-ben.

— A közm. egyesület díjával kitüntetett felolvasás —

Midőn ezelőtt 45 évvel, a hon veszélye a szabadságban egybetört magyar nemzet fiait nagy tettek, hősies küzdelemre szólította; a nők, a házas erényeikért; szépségükért, szívósságukért egyaránt egy híres magyar nő sem maradtak tétlenül és számtalan örökre fényes bizonyosságát adák annak, hogy ép úgy kitűnnek, ki tudnak tenni a hazaszeretben is. Áldozva és lelkesedve, fáradozva és túrva, küzdve és szenvedve munkálkodtak a magyar nők százai és ezrei, pedig nemes nevékhöz még a kitüntetés, dicsőség vagy hatalom vágya sem járullatott. Hajadonok és férjes nők, szegény özvegyek és fürangnak egyaránt; s aligha van oldala szabadságharcunknak, mely szebb, jobb, megkapóbb, nemesebb volna az ő tetteiknél. Igazán méltó lesz tehát a mai nemzeti ünnep alkalmából ha lerójuk irántuk a kegyeletet visszaemlékezés

adóját, ha tetteiket koszoruba fűzve, a hála, a kegyelet oltárára tesszük.

Egy csillagászatban olvastam egyet-mást a napról. Felületét, óriási nagyságu foltok és borzasztó lángkévek alkotják, melyek időről-időre változva terjedelemben, változtatják napunk sugarainak hevét is. S esudálatos! minél nagyobb tért foglalnak el a foltok, annál melegebbek a hozzánk küldött sugarak, annál melegebb nyarunk, mert a fényes lángkévek, ha vesztenek is tért, annál többet nyerneik intenzitásában. A mértföldek tízezeire szökellő hidrogén kitérősek kettő, négy, tízannyira lövelnek fel s a homályossá vált helyek fényét is magokba látszanak olvasztani.

E egyszerű természeti jelenség, s 48-49. lefolyta közt igen szép hasonlóságot vehetünk észre, ha most a nőkről lévén szó, ezek hazaszeretét, tetteiknek, áldozataiknak szépségét nézzük egyrésztől, másfelől pedig az országnak, az eseményeknek arzatulatát, közképét.

Osszuk a két év eseményeit három részre; arra a legtermészetesebb három részre, melyeket sorban: a szabadság születésének, küzdelemének, s golgotájának nevezhetünk.

Az első rész szinte árnyékalan fény, bárha nem is oly vakító. Az eseményeknek, s az egész ország és így a magyar nők ezek fölötti lelkes örömeinek zavartalan fénye tárul szemlélő tekintetünk elé. A békével párosult szabadság derült ege látszott a nemzet fölött megviradni. Megyerite, kivirta az oly rég óhajtottat a nélkül, hogy vérbe került volna, s gyermekeinek örömjongása volt rá a vízhang mondhatni, egyik legszebb részt vették ez örönből nőink; míg a férfiak tüntetésekkel, ünnepi szónoklatokkal, kettőződő hazafini munkássággal adtak örömüknek kifejezést; a szabadság békés hőseit ők koszorúzták meg, ők szórtak virágokat utakra, s díszíték föl az utcákat örömüknek, hazaszeretetüknek zálogául.

A másodikban már van árnyék, de a fény is több. Tán az előbbiben is volt már a sötétből, de észre nem vettük. Most ez a láthatatlan kezdetből megnő: ellenségeink titkos karja ellenünk harítja az addig barátságos testvéreinket, majd közvetlen fegyveres erővel koczára teszi még létünket is. S midőn a hon önmaga szabadsága érdekében fiait állítja ellenök, elkövetkeznek a háboru minden iszonyúságai: addig boldog vidékek pusztulása s a harezter borzalmai.

Lássuk azonban a fényt, melyet nőink vetettek, hisz így is eléggé módunkban lesz még a sötétségekről szólni.

A mint felhangzik a haza segélyt kéro szava, elősőbb is áldozatkészügek hurja ad vizshangot. A haza védelmére pénz kellett, s ők ékszeriket, ezüstnemüket, megtakarított pénzeiket adják oda. Az áldozatkészügek igazán egyszerű példáival találkozhatunk: a grófnő tizezreket érő ezüstjét teszi a haza oltárára, egy szegény nő férje jegyajándékát, egy anya fiának emlékkövére fil-lérenként gyűjtögetett száz forintját adja. De alig van szeri-száma az ilyen, vagy hasonló eseteknek; melyeken esodálkozunk sem kell, nagyok az áldozók mindannyian, az égő honszerem pirja arcaikon az ékszerük, s ott sziveikben a szent tűz, mely nem az anyag becsét nézi, de a honleányi tettekben keres fényűzést.

S a tettekben nem is állapodtak meg itt. Hogy is! hisz csak itt kezdődik szereplésük igazi fénypontja.

Elkezdődött a nagyszerű honvédelmi harc, minden fényével, borzalmaival. Fényé honvédeink önfeláldozó vitézsége volt: borzalmi azonban nem csak a bős ellenség, s az állatiasságig evadított szerb és oláh esordák kegyetlenkedései, hanem a gyámok nélkül maradt családok insége, a harezter sebesültjeinek segélyért kiáltó szava is. Vajjon hány család jutott koldusbotra e zavaros időkben, melynek fentartói azalatt a hazáért küzdöttek? hány derék honvéd vérzett el seibeiben, melyeket a hazáért kapott az ápoló kezek hiányában? Ki tudná mind ezt megzámolni? Elég volt azt tudni, hogy mind a bajokat orvosolni kellett. A hazának kötelessége volt enyhíteni a nyomort, szenvedéseket; kezeket hozni mozgásba, melyek egyfelől nyujtsanak segélyt a szükölködőknek, másfelől pedig ápolják a sebesült hareztiakat.

Vajjon lehetek volna-e kezek mások, mint a gyöngéd női kezek?

Bizonyára nem! Nőink voltak hivatva e nemes kötelesség teljesítésére. Ők magok indítják meg a mozgalmat, s élen oly kiváló nő alakokat találunk, mint a minők Kossuth neje és nővére Meszlényiné, s Szendrei Julia voltak. Felhívásokat boesítanak közzé, felhívásokat „Magyarország hölgyeizhez“ melyekben özet e nemes kötelesség teljesítésére szólítják. Mi nem küzdhetünk — mondja Kossuth neje kiáltványában — nem küzdhetünk a vitéz férfiak sorában, de beköthetjük a szenvedő honvédek véres sebeit, megszeliidíthetjük a szenvedő férfiak fájdalmát. Petőfiné már tovább megy a megkezdett úton; a beteg honvédek ápolásán kívül már azok családjaiknak segítségét is kívánja. „Alakuljanak — ugymond — minden helységben, minden városban női társulatok, melyek ezélul tüzzék ki a harezban lévő szegény sorsuak családját segiteni.“

Szavaik termő talajra találtak. A magyar hölgyek honszerelmök s jószivök sugallatát követve, mentő angyalokként fölkeresték a harc borzalmas tereit föl az ótt-hon hagyott szükölködöket, ott a fájdalmakat, itt a nyomort törekedve enyhíteni. A kiknek pedig ez nem volt módjukban, az utazás akadályai, veszélyei miatt azt nem tehették, otthon késziték szorgalmasan a tépeket, gyűjtöttek pénzt, élelmiszereket, s nőegyletek által juttatják el rendeltetések helyére.

S mint a buzdításban kitűntek egyesek, úgy tűntek ki még többen a tett mezején, különösen a háboru sötétségeinek enyhítésében. Mikor Windischgrätz Pestre bevonult, s a kórházakból embertelen módon kihányatta a magyar kormány sebesültjeit a januáriusi hóba, nőink karolák fel titkon a szerencsétleneket, s fogadják be őket házaikba. Gróf Károlyné, Ozeziné, Garayné, Lászlóné, s még számosan valának ilyenek, kik közül nem egy maga után vitette az apró pénzt, minden elébe vándzorgó hadfinak adott olvasatlanul és eltűnt, félve a megismeréstől. Horváth Anna, ki mint alig egy éves asszony követte férjét a csatába, s mind végig vele maradt. éjjel-nappal ápolá a kórházakban a sebesültteket, kiket a csatateréken összeszedett. Más nők, midőn közelben egy-egy útközet történt, saját házaikat, kastélyaikat rendezék be kórháznak. S minden igyekezetüket a szegény sebesült harezosok ápolására fordíták. Vajjon hány életet mentettek ők meg hazájuknak, s vajjon reméltek-e érte más jutalmat, mint

a mit egy nemes kötelesség teljesítése s a szenvedő hála szava ad a léleknek?

Kétségkívül egyik legfényesebb oldala szabadságharcunknak, a mit nőink e téren tettek. Kik voltak? Hányan voltak a jótévő angyalok? a néhány említett kivül nem sokat találunk feljegyezve, de elég is azt tudnunk, hogy sokan, igen sokan voltak, mi tetteik nemes-ségét tekintve, a legjobb bizonyítvány forradalmunk nőiről.

A női lélekkel legmeggyezőbb s leglátogatottabb tért láttuk most. Érdekesége, nem kevesebb szépsége miatt azonban érdemes lesz, a nők egy másik, sokkal kisebb csoportjáról is megemlékeznünk, kik — egyi öseik emléken buzdulva — hadi pályán szerzék meg bábóiraikat.

A mint a veszély fegyverre szólítja a haza fiait, a nők közül is számosan akadtak, kik kardot vettek kezükbe. Harezias lelkületű, bátor nők voltak ezek, kik a férfiak soraiba állva, vitézségben, fáradalomk türeében egyaránt kitűntek. Őket is a haza, a szabadság szeretele lelkesíté, s hogy tűzük mivel sem volt hitványabb a férfiakénál, mutatják tetteik, melyek azokéinak mit sem engednek. S nemesak bátorságuknak, de ügyességüknek is szép bizonyítéka az, hogy belőlük teltek ki legjobb kémeink, ők közvetítették, sőt sokszor egyedül tették lehetségessé a tábori titkos levelezéseket az ellenség hadvonalaín keresztül, mindent szinte pártatlan vakmerőséggel s fortélyal bajta végre.

Élszörva, sokszor álnevek alatt szolgáltak az egyes zászlóaljokban e magyar amazonok, de tán ezért is sok ismeretes alak van közöttük. Valamennyi közt legismertebb s legérdekesebb azonban Lebstück Mária volt. Talán fog némi érdekel birni kalandos pályafutásának rövid vázlatát.

A forradalom Bécsben találta. A szabadság szeretele tüzelte kalandvágyó lelkét; férfi ruhát ölt tehát, s küzd vitézül a barrikádok mellett. Mikor aztán Bécsét bevették ismét női öltözetben, könnyű szerrel átszőkik hazánkba, s Görgyei seregébe áll. Álneve itt „Karl“ volt, s mint vadász köztvitéz először a Pozsony feletti neudorfi hídnál tünteté ki magát, hol a hid bejáratánál álló őr mellett elrohanva, fölgyjúttá a hidat. Ezen kívül számos szép tettet jegyeztek föl róla. Így a magyar kormány megbízásából ő is esempesztet meg leveleket az elzárt Komáromba, szinte mulatságos módon játszva ki az osztrákok figyelmét. Leghíresebb tette azonban a kápolnai csatában vitté véghez, midőn egy major ostrománál roham lépésben haladó társaitól elmaradva, három vasas német támadt reá. Nem veszté el lélekjelenlétét, s a mint észre vette, hogy felé száguldanak, két esőví fegyverével cselőzni kezdett. Kettő a lovasok közül holtan bukkott le a harmadik pedig megszaladt. E hősi tett híre Görgyeinek is fülebe jutott, s Károly vadász tisztté lőn. Inmentől kezdve rohamosan emelkedett, bár egy időre betegsége miatt a tábor elhagyáni volt kénytelen. Egészsége helyreálltával a huszárok közé lépett át, s mint ilyen egész az őrnagyságig vitté, mindvégig vitézül harcolva.

Ez egy alakból is elég teljes képet alkothatunk magunknak a magyar amazonokról. Még teljesebb lesz azonban a benyomás, ha meggondoljuk, hogy mindazt, a mit tettek, hogy odaálltak a hon védői közé, semmi, még a közvélemény által sem kényszerítve, önként tették, a mi még a legszebb commentárja érzelmeik valódi voltának.

Láttuk részleteiben, csoportonként mint vették ki részüket a küzdelemből, az áldozatokból a magyar nők. Szükséges-e még említenünk, hogy mindannyian mint lelkesedtek a magyar fegyverek minden diadalán, mint áldoztak közülök oly sokan férjüket, gyermeküket, mint ült diadalt a hazaszeretet szeretetükön, szerelmükön? hogy koszorúkkal, lelkesedéssel fogadják szerelmeiket, s hogy eskőjaikból is (csak) bátorságot, lelkes hazaszeretetet merítenek hozzáartozóik? „Leányok ajkán támad a dal- és éneklük szelében:

Ti leányok maradjatok pártába,

Igaz magyar nem szoríthat karjába,

Ki honn marad nem érdemel,

A ki elmegy, annak nem kell feleség. (**)**)

Szomoruan sötét, s mégis oly fényes, egyszerű a harmadik rész: a Golgotha. Mint Krisztus a keresztján, olyan volt a magyar szabadság megfeszítettése is. Mint Krisztusnak, a megváltónak az emberiség bűnéért, ugy kellett a magyar szabadságnak is elveszni régi, öröklött bűnökért. Viszállkodás, majd a nyomán járó ballépések, kudarcok tönkre teszik meghüsnítják a nagyszerű küzdelmet, a fiak önfeláldozó harezának minden remélhető sikerét, s Világosnak el kellett következnie.

De mint Krisztus a keresztján volt legnagyobb, s onnan is csak eszméiségének fényét árasztotta, ugy volt a magyar szabadság vesztőhelyein is. Megannyi vakító fénypontok ezek a nemzeti szerencsétlenség éjszakájában, az aradi 13. Battyányi s mások annyi százan nem a zsarnokság elíteltjei, de a szabadság mártyrjai, s jellemök törhetlen nemessége csak most tűnt ki egész nagyságában, midőn vérökkel pecsételék meg a szent ügyet.

Kérdjük, mi részük volt ez utolsó felvonásban nőinknek?

Igyekeznek menteni, enyhíteni a vész közt Szóktetik biztos helyre a ki térhelve van, enyhítik a börtön nyomorát. Sok száz magyar köszönhető életét a nők derékasságának. Az aradi vár foglyai Bohusné-Szögyén Antónia nevét imába foglalák, nem volt a környéken bujdosó fogoly, ki a Vásrhelyi nővérek házának vendégszeretét, barátságát ne érezte volna. Hány nő volt még hasonló az országban?

A magyar nők örök kitűnőségei lesznek gróf Károlyi Györgyné és nővére Batthányi Lajosné, kiket Petőfi énekel meg, mint az igazi honleányok szinét, aranyát. A veszedelem hazátlanná tette az első, örök gyászt borított az utóbbira. De meg nem törhette, s a hazafias jótékonyaság angyala lett Damjanichnéval együtt, mások könnyeinek felszárításával enyhítve saját boldogtalanságát. A hazaszeretet nemes mártyrja gróf Teleki Blanka, ki szépek, gazdagnak születve, nevelő intézetet alapít, s élete ezéljaul elmagyartalanodott főnri családok leánygyermekeinek magyar nőkké nevelését választja. Összeesküvést fognak rá, s inkább éveig szenved börtönt, de elszenvette, mintsem attól, ki igaztalanul elítélte, kegyelmet kérjen. (A. v. alb.)

Csoda-e, ha ennyi fényre feltámadásnak is kellett jönnie?

Ifj. Zachar Gusztáv.

*) Aradi vértanúk albuma.

***) A felolvasásnál ki lett hagyva.